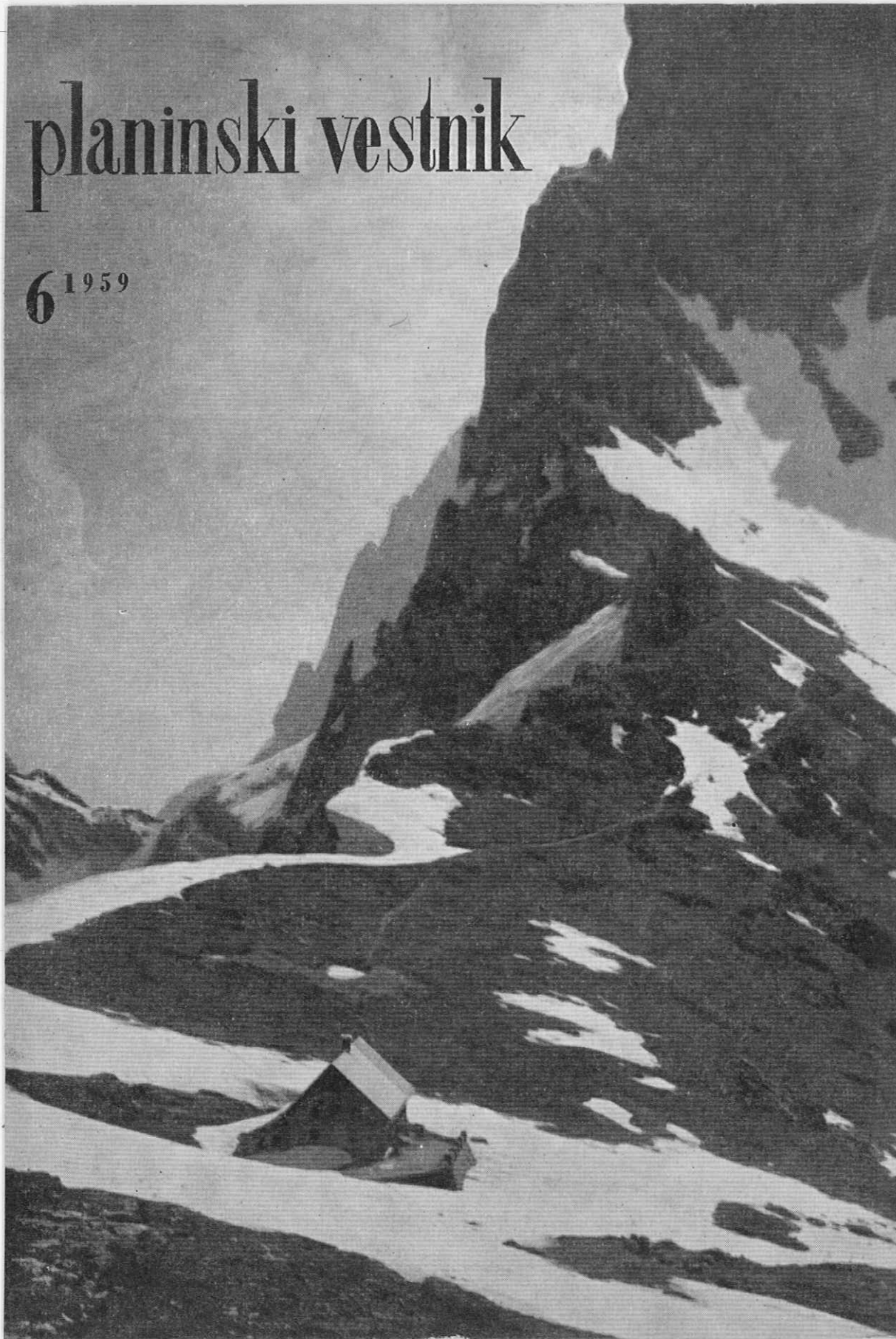


planinski vestnik

6¹⁹⁵⁹



**Tovarna
kovinskih izdelkov
in livarna**

»TITAN«

VSEBINA:

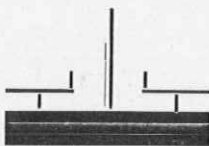
ZASEDANJE 1958 KOMISIJE ZA VRVI MEDNARODNE UNIJE ALPSKIH ZDRUŽENJ Dr. ing. Franc Avčín	241
Z ZAMUJENIM VLAKOM NA ROB Tone Svetina	244
SENCE MRTVIH NAD GORAMI Marjan Keršič-Belač	248
UTRINKI Z JALOVCA Andrej Beg	254
KAKO SVA ODKRILA KAMNISKE Jože Humer	256
MED SNEGOM IN VIHARJEM NA MONTE ROSI ?	266
NEKAJ IZ TEČAJA Ciril Debeljak	270
MOJA POT PO MAKEDONIJI Tomaž Goran	273
SPOMINI O FRUŠKI GORI Josip Wester	277
DRUŠTVENE NOVICE	280
RAZGLED PO SVETU	284
NASLOVNA STRAN: Jermanova vrata — Foto Ciril Debeljak	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza — urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto — po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovna ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.— (naročnina za inozemstvo din 800.—) / Tekoči račun revije pri Komunalnih banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

IZDELUJE:

ključavnice vseh vrst
kuhinjske strojčke
avtomatske, balančne
in kuhinjske tehtnice
ročne, vrtnalne in brusilne
stroje
ewart verige iz temper
litine
fitinge — spojne dele
hoffman material iz
temper litine
dele za opremo
daljnovodov
litoželezne in medeninaste
uteži
razno okovje
ltd.



KAMNIK - SLOVENIJA

Zasedanje 1958 Komisije za vrvi Mednarodne unije alpskih združenj

DR. ING. FRANCE AVČIN

Zasedanje se je vršilo v dneh 21. do 23. novembra 1958 v Münchenu. Organizacijo je prevzel Deutscher Alpenverein, dal je na razpolago svoje lepe prostore na Praterninsel sredi Isare in na kraju vso komisijo s sodelavci in opazovalci vred bogato pogostil v znani restavraciji Gasthof Schwarzwälder, posebni za bavorske razmere v tem, da toči le vina, piva pa ne — kar smo v Münchenu nekateri rahlo obžalovali.

Navzočih je bilo 28 delegatov, strokovnjakov-tehnikov in fabrikantov konopljenih ter nylonskih vrvi (Nemčija 9, Anglija 1, Francija 4, Italija 1, Avstrija 4, Švica 8, med njimi šef vojaške planinske opreme in podpisani kot zastopnik Planinske zveze Slovenije).

Najavljena sta bila dva referata, po vsebini povezana: 1. Načini normaliziranja vrvi ter francoski kvalitetni znak in 2. Razprava o članku prof. M. Dodéroja v »La Montagne«, junij 1958 »Les cordes, ces incon- nues« — (»Vrvi, te neznanke«).

Jedro razprav in debate je bila mednarodna standardizacija plezalskih vrvi preko ISO/SC7 — Ropes and Cordage (International Standards Organisation, komisija za vrvi in vrvarstvo, sekretariat vodi Francija). Moderna umetna vlakna, kot so nylon, perlon ipd. so vprav v polnem razvoju proti še močnejšim, še neobčutljivejšim, še bolj univerzalnim materialom. Neka dne bomo nedvomno dobili vrvi, ki bodo v vsakem pogledu idealne. Komisija je na tem polju od svoje ustanovitve na predlog podpisanega na blejskem zasedanju UIAA leta 1951 opravila že lepo delo. Vendar bi bilo zaradi razvoja umetnih vlaken, ki jih vsak dan odkrivajo nova, še prezigodaj standardizirati vrvi mednarodno. Edino, kar je trenutno mogoče, je znanstveno razvijati in če mogoče tudi mednarodno standardizirati ne vrvi, pač pa preizkusne naprave zanje. Dosedanje naprave (Grenoble, Wels, Dunaj, Stuttgart) se med seboj ločijo toliko, da to onemogoča enakovredno primerjavo doseženih rezultatov, kajti ista vrsta vrvi bi dala povsod drugačne rezultate, preveč različne, da bi smeli iz njih napraviti neko srednjo vrednost. Zato se nekatere alpske organizacije ne upajo svetovati alpinistom glede izbire vrvi, da o komercialni politiki pri tem ne govorimo.

V smislu francoske klasifikacije vrvi v take za statično obremenitev in take za dinamične, ki se zopet dele v take za rabo enojno, dvojno in četvorno, je dosegla kategorijo za rabo enojno doslej le nemška perlon vrv »Edelried« (Isny im Algäu) z ravnovlaknato dušo ter obpletom (Kernmantelseil). Zdrži namreč edina več kot dva navpična maksimalna padca mase 80 kg. (Premer 12 mm, statična trdnost 3090 kp, raztezek pri raztrganju samo 20 %, teža 88 g/m, kritična teža tedaj okrog 100 kp.) Novost je označevanje sredine ali celo dvobarvna vrv dvojne dolžine, ena polovica bela, druga rdeča. To je zelo ugodno za ekstremno težke vzpone in za dolge spuste ob dvojni vrvi. Medsebojno konkuriranje v dosežkih je pa iz razumljivih razlogov veliko. Sveži veter konkurence je in ostane gibalo napredka, tudi pri nas.

Lepo delo so izvršili Avstrijci. Ustvarili so si na dunajski tehniški visoki šoli svojo neodvisno preizkuševališče za vrvi (prof. dr. Adolf Zlatenšek — kako se to očividno slovensko ime pravilno ponemči, podpi-

sanemu ni znano, Slatenschegg?). Ing. Wallner firme »Edelweis« pa je izvršil lepe raziskave o trdnosti vrvi preko robov različne ostrine in o dinamičnih dogajanjih na robovih (s pomočjo »strain gauges« in katodnega oscilografa). Ing. Engländer iz Salzburga aplicira dognanja Komisije in teorije na varovalne vrvi pri delu. Problemi pri padcih so tam podobni kot v gorah, le da mora varnost biti absolutna, kar pa v gorah ne more biti nikdar doseženo. Zavzema se za pravilno rabo vrvi, predvsem za dinamično varovanje, ki ga že dolgo pridiga tudi podpisani (zadevni UIAA lani objavljeni članek v švicarski štirijezični reviji »Die Alpen« — Les Alpes — Le Alpi — Las Alps« je izšel marca letos).

Za praktično rabo deli prof. Dodero vrvi na tri skupine: 1. za alpiniste, 2. za gorske vodnike, 3. za planince-gorske popotnike. Slovita francoska École Nationale de Ski et d'Alpinisme — ENSA se je te delitve oprijela. Fabrikanti konopljenih vrvi so veseli, da tudi take izpolnjujejo zahteve vsaj druge in tretje kategorije, z dinamičnim varovanjem pa celo zahteve prve kategorije. Le na staranje konopljenih vrvi se ne sme pozabiti. Prof. Engeler (Švica) je posebej poročal o preiskavi že rabljenih vrvi.

Ugotovljeno je bilo tudi, da ne kaže misliti na opustitev dinamičnih preizkusov, dokler zveze s statičnimi ne poznamo točno. Treba je doseči, da bo alpinist pri varovanju vedno imel pred očmi pravilno sliko o poteku dogodkov pri eventualnem padcu, da bo položaj lahko obvladal. Seveda so nesreče možne tudi pri najpopolnejši vrvi in varovalni tehniki. Alpinizem je pač vse prej kot življenjsko zavarovanje.

Predlagal sem, naj bi se aktivnost Komisije razširila tudi na jeklene vrvi za rabo pri gorskem reševanju, v kolikor so potrebne razvoja. V Sloveniji smo namreč predvsem po zaslugi alpinista Aleša Kunaverja razširili metodo reševanja z Marinerjevo nosilnico ali Gramingerjevim sedežem s pomočjo jeklene vrvi na dviganje navzgor, poleg dosedanjega spuščanja navzdol. Pri prvem resnem primeru jeseni 1958 v Turski gori, kjer so ponesrečenca in reševalca dvignili s posebnimi škripci preko delno prevesne stene za 170 m v treh urah, pa so se zaradi povečane obremenitve pri hudem trenju jeklene vrvi skrotovičile do nerabnosti. Treba je najti ali konstrukcijo jeklenega kabla premera 5 mm, ki se ne bi krotovičil (krangeln, kinking), ali pa ustrezno spremeniti metodo dviganja (mogoče blokirati vrtilni karabiner). Francozi imajo take »câbles antigiratoires«, pravitako rudarstvo, le da so večjih premerov. Pri posebno težkih reševanjih, kot je bilo n. pr. ono v Eigerju 1. 1957, bi bil ta naš postopek neprecenljive vrednosti. Škripci imajo prednost, da so majhni, lahko in možno jih je uporabiti povsod, kjer so mesta za zaviralni in navijalni boben. Vitli utegnejo biti hitrejši, so pa težji, predvsem pa bodo z njimi vedno težave, kako jih v skali primerno namestiti. Poizkusi z obema sistemoma so pri naši Gorski reševalni službi v teku.

H koncu se je Komisija zaradi daljše obolevnosti in oslabeledosti dosedanjega predsednika prof. Doderoja rekonstituirala. Prof. Dodero je postal častni predsednik in seveda član Komisije, delovno predsedstvo pa je prevzel inž. Pierre Henry (Francija). Stalno komisijo tvorijo odslej: inž. E. Kellerhals (Nemčija), dr. K. Prusik (Avstrija, Prusikov voz, Prusikov raz v severni triglavski steni), prof. dr. A. Engeler (Švica) in podpisani. Pritegniti naj se skuša še A. Wexler (USA) in prof. Sinoda (Japonska). Delegati alpinskih organizacij po eden na državo so člani komisije, ostali imajo le posvetovalen glas. Povabljeni so predstavniki znanstveno raziskovalnih institucij (po dva na državo) in proizvajalcev vrvi (po 2 za umetna vlakna in 1 za naravna vlakna na državo). Proizvajalci umetnih vlaken

in vrvi so imeli svoj sestanek izven okvira CC-UIAA. Prihodnje zasedanje bo jeseni v Stuttgartu, ker bo takrat gotova nova naprava za dinamične preizkuse in poizkuse z vrvimi, pa bo lažje govoriti o standardizaciji ter unifikaciji preizkusnih postopkov.

Zveze z IKAR (Internationale Kommission für alpinen Rettungswesen) naj bi se na strokovno tehničnem področju ojačile in sprostile raznih drobnjakarskih ljubosumnosti glede kompetenc. Tehnik je lahko več, fizika pa je le ena. V slogi je moč in več glav več vé.

Po končanem zasedanju sem obiskal s pomočjo Planinske zveze Slovenije še Institut dr. Foerster v Reutlingenu, specializiran za magnetska merjenja na originalen način, ki med drugim omogoča ugotavljanje zelo majhne motnje zemeljskega magnetnega polja. Pred leti sem namreč predlagal, naj bi odkrivali ponesrečence pod plazovi po magnetški poti, ko so vsa dosedanja fizikalna in kemična sredstva odpovedala, če pasjega nosu mednje ne štejemo. Smučar ali alpinist bi nosila močno namagneteno jekleno svinčnik. Pokopanega pod plazom bi s primerno prikrito foerster-sko sondo tako lahko odkrili, ugotovili njegovo lego in delno tudi globino.

V tem smislu sem ob prijazni pomoči magnetskega laboratorija slovite nemške državne vrhunske merilno tehnične institucije Physikalisch Technische Bundesanstalt v Braunschweigu julija 1958 napravil nekaj poskusov z improvizirano aparaturo. Zamogli smo odkriti permanenten magnet dokaj neugodne oblike na 7 metrov in bi to razdaljo mogli še povečati. Žal je ustrezna dovolj občutljiva aparatura zelo draga in pretežka za prenašanje, pa še iz omrežja jo je treba napajati. Za to rabo bi jo morali napajati baterijsko in jo tranzistorizirati.

V Institutu dr. Foerster pa sem na svoje presenečenje zvedel, da so to zamisel dobili v pretres že pred dvema letoma od neke avstrijske firme, ki proizvaja magnetne materiale. Njihova v ceni in teži še znosna prenosna aparatura pa omogoča odkrivanje zanesljivo zaenkrat le na 3 metre. S poskusi bodo mogoče nadaljevali. Po naključju ista ideja ob istem času, s potjo k istim specialistom ali pa zopet enkrat naša prevelika zgovornost in širokogrudnost...? Važno je končno edinole, da bi stvar nekoč uspela, če ne tako, pa drugače. Kljub vsem napredkom tehnike in fizike smo napram tako raznoliki in nezanesljivi snovi, kot je sneg, še zelo nebolgljeni. Zamisli z radioaktivnimi izotopi v žepu ali čevlju ter geigerskimi števci za ugotavljanje so ponesrečene, ker bi bil nosilec stalno obsevan preveč, če naj je njihova moč sevanja toliko, da jih je lahko odkriti na razdaljo kakih 10 metrov. Zaenkrat ostanemo lepo pri sondah in pasjem nosu, še bolje pa je, pri previdnosti in znanju.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Dovje din 500.-, PD Žiri din 500.-, PD Ruše din 1520, PD Gornji grad din 985.-.

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 12. aprila 1959	din 6 626 505.-
Zbrano do 15. maja 1959	<u>din 3 505.-</u>
Stanje sklada dne 15. maja 1959	din 6 630 010.-

Z zamujenim vlakom na rob

TONE SVETINA

Zelo pozorno sem prečital članek dr. Antona Peterlina, v 1. številki Planinskega vestnika 1959 »Zamujeni vlaki«. S spremenljivim razpoloženjem sem sprejemal misli pisca; zdaj z odobravanjem, zdaj z odporom. Vsekakor veje iz pisanja dr. Peterlina prizadevnost in dobronamernost, da bi se v naši planinski miselnosti nekaj spremenilo, kar bi pospešilo njeno uveljavitev in razmah.

Priznati moramo, čeprav bolečo resnico, da ima pisec prav, ko nam očita, da nismo znali izkoristiti vseh možnosti, da bi z večjo iniciativo izboljšali objektivne pogoje razvoja planinstva pri nas. Nimam namena zagovarjati našega zamudništva, tudi ne skritih čakalcev, ki jih hromijo nerealne ideologije, polne preživelih nazorov in predsodkov, kot dr. Peterlin naziva vzroke za naše zamudništvo.

Nehote pa se mi je že ob prvem branju članka vsiljevala misel, da z naštevanjem nespornih in tudi polemičnih vzrokov stoji precej jasna misel, da je treba našo planinsko idejo, ki ne sledi več utripu časa in postaja zavora tistemu razmahu, ki bi ga lahko pričakovali, modernizirati, ali bolje rečeno — tehnizirati. Z drugimi besedami, v napotje nam postaja romantika in sentimentalno čustven odnos do gora, takozvana »kranjska pravovernost«. Ta misel predstavlja nek nov element k razvoju planinske ideje, ki je vreden polemike. Drugod v svetu konflikt med omenjenima gledanjima na planinstvo postaja še mnogo ostrejši in aktualnejši. Pravimo, da modernizacija planinske ideje odpira množicam pot v gore. Ta nazor ima mnogo svojih pristašev v komercialističnih krogih, v planinskih krogih pa še več nasprotnikov. Zato razpravljanje o tem problemu lahko samo določena vprašanja razčisti, vprašanja, ki jih vsi čutimo, vendar se jih največkrat najraje izognemo.

Osebnostno sem mnenja, da dr. Peterlin precenjuje pomen tehnizacije našega planinstva za njegov nadaljnji razvoj.

Skrajno neresno bi bilo misliti, da bo želja po samotnem, prvobitnem gorskem svetu zaprla tehniki pot v gore. Nesporno je dejstvo, da stroj človeka osvobaja od dela, suženjske odvisnosti od prirode, mu daje objektivne možnosti boljših življenjskih pogojev, obenem pa ta proces delavca spreminja v privesek stroja. Tehnizacija sveta in hlastanje po vsakovrstnih novih užitkih pa mu jemlje osebnost. Skratka, ugotavljamo prepad med vrtoglavi, strahotnim razvojem tehnike in zaostalimi družbenimi odnosi. To je konflikt, ki se nehote odraža danes že pri mnogih ljudeh, tudi pri nas, ker ne razumejo majanja najnaprednejših odnosov in ne živijo aktivno s tem razvojem.

Če priznamo to objektivno zakonitost kot nujno, obenem pristajamo na nekatera izvajanja dr. Peterlina, ki se v svojem prvem delu članka sam omejuje, ko pravi, da je treba imeti fin občutek za mejo med spodobno in kramarsko uporabo tehnike v gorah. Temu bi dodal, da je treba imeti tudi mejo, kje naj se tehnika in modernizacija v gorah sploh uporablja, da ne bomo zmaličili podobo najlepših predelov našega sveta. Obenem pa gre za pomembnost in vrednotenje tehnizacije za razvoj planinske ideje.

Popolnoma upravičena se mi zdi zahteva velikega dela slovenskih planinskih množic, da najlepše predele naših Alp pustimo divje in prvo-

bitne, nam in generacijam, ki bodo prišle za nami. Mislim majhen košček sveta med Grintovci, Mangrtom, Jalovcem, Trento, Triglavom in Krnom, ki naj bi ostal čim bolj naroden in nedotaknjen. Da to ni neka nerealna zahteva, nam je dokaz, da celo v Afriki, doslej najbolj nedotaknjeni zemljini, ustanavljajo nacionalne parke, in Amerika, kot najbolj tehnizirana zemlja sveta, vzdržuje prav tako ogromne narodne parke pod posebnim varstvom države, kjer sta priroda in živalstvo obvarovano pred nesmotnim pohlepom in poseganjem človeka v prirodo. S tega stališča je nesmiselno objokovati, zakaj ne bi imela vsaka pomembnejša gora, v Julijskih Alpah svojo žičnico in moderne hotele. S tem v zvezi pa je tudi pretiran očitek dr. Peterlina na našo majhnost, vsiljeno skromnost, nezahtevnost in servilni karakter. S tem načinom ocenjevanja stvarnosti v našem planinskem svetu bo pisec gotovo vzbudil ogorčenje mnogih požrtvovalnih planinskih delavcev, ki so po osvoboditvi storili vse, kar se je dalo storiti.

Vsak, ki je živel z razvojem naše planinske organizacije pred osvoboditvijo in po osvoboditvi ter pozna njeno organizatorično, ideološko in materialno aktivnost, mi bo pritrdil, da smo Slovenci verjetno na področju planinstva zamudili najmanj vlakov. Ne bi analiziral vso gradbeno dejavnost nešteti planinskih društev, ki so v dneh obnove naše zemlje s skromnimi sredstvi in predvsem z udarniškim delom zgradila požgane in tudi mnoge nove kočice in bivake ter jim gre vsa pohvala za zgledno požrtvovalnost in iniciativo. Tako danes ni koticčka v naših gorah, kjer ne bi človek našel primerne, skromne, toplega in prijetnega zavetja v planinski koči.

Če očitamo brezbržnost, zakaj ni na naših najvažnejših izhodiščih v Vratih, v Kamniški Bistrici modernega hotela, bi se morali prej vprašati, zakaj se je na primer na Bledu — svetovnem letovišču — po vojni samo podiralo. Tu nismo zgradili niti enega novega hotelskega objekta in je kapaciteta postelj za turiste padla od predvojne skoraj za 50 %. Takih in podobnih zamujenih vlakov, ki jih ekonomska računica bolje opraviči kot drage investicije v gorah z zelo kratkotrajno sezono, bi lahko našli še več. Eno je nesporno, da s kakršnimi koli željami ne moremo mimo materialnih možnosti, ki so v dani situaciji na razpolago. Verjetno bi se dala dobiti sredstva, toda zakaj so se sredstva v teh letih rabila, nam je tudi znano.

Mnenja sem, če že hočemo lepoto prodajati, jo najprej prodajajmo tam, kjer bomo zanj največ dobili z najmanjšim investiranjem sredstev. Od tu naprej gredo lahko očitki slovenskemu planinstvu, ki ni pridobitniška organizacija.

Socialna struktura in življenjski nivo pri nas ne dajeta posebnih možnosti hotelskemu planinstvu, kar nam dokazuje Komna. Hotelirstvo v gorah in komercializacija je eno, planinstvo pa drugo. »Pravoverno kranjsko« planinstvo, pa je za sedaj v Jugoslaviji na tisti višini, da ga drugi lahko le posnemajo in se uče. Mreža gorskih poti, koč in bivakov ter gostoljubnost in domačnost v naših kočah pa je žela več priznanj, ne samo domače, temveč tudi inozemske planinske javnosti kakor kritike.

Nihče ne oporeka, da bi nekatere predele naših gora, ki so namenjeni množičnemu obisku, kot n. pr. Krvavec, Kranjska gora, opremili s hoteli in žičnicami. Toda to zvrst planinstva, ki ga goje v planinskem duhu še nevzgojene množice, bi bilo treba dvigniti na primerno višino. Kaj smo ugotovili pri žičnici na Krvavec? Nekdaj cvetoče livade so poteptane. Ob

pogledu na idiličen gorski hrbet, kjer se vije pot do koč, dobiš nehote občutek, da si prišel v ponedeljek na prizorišče velike tombole.

Na Krvavcu sledovi govore bolj zgovorno kot besede. Zato sem ponosen, da je »kranjska pravovernost« preprečila observatorij in žičnico na Triglav. To je dokaz, da ima slovenska javnost še nekaj okusa. Žičnica na Triglav bi spremenila najvišji vrh naše domovine v Brezje.

Nadalje piše dr. Peterlin: »Naj nam je ljubo ali ne, pešec ni več gospodar ceste, odstopiti je moral to mesto vespam in avtom ne samo v mestu, ampak tudi v gorah. Če hočemo približati goro modernemu človeku, ki ga tare pomanjkanje časa, ga moramo tja pripeljati po cesti in ga dvigniti v višino z vzpenjačo, mu moramo nuditi po gorskih postojankah nekaj več komforta, kot ga potrebuje alpinist v bivaku ali pa ga v gore ne bo.« Ko sem prebral ta odstavek, se mi je Peterlinov moderni človek v srce zasmilil. Če bi bil glavni vzrok, da modernega človeka le zaradi tega v goro ne bo, pa naj ostane v dolini. Kdor sam nima občutka do gora in prirode in do gornštva, mu ga vse ugodje v gorah ne bo privzgojilo.

Skrb dr. Peterlina, da bodo naše gore ostale prazne in da se bodo naši ljudje raje vozili v druge republike in druge države, kjer gre tehnizacija nezadržno naprej, je popolnoma odveč. Prihajamo v dobo, ko bo človek vse bolj začel iskati svoje duševno ravnovesje v prirodi in v gorah in bodo v Evropi nedotaknjeni, samotni, prvobitni otoki gorstva kmalu večja atrakcija kakor stehnizirano in komercialno prilagojena gorska področja, kjer se turisti pod stenami tarejo v kačah, kakor so se ljudje svoje čase pri nas pred trgovinami. Mnogi turisti z zahoda že danes v Jugoslaviji najbolj cenijo lepoto prirodnost in samotnost naših predelov.

Po drugi strani bi dodal nekaj svojih misli, zakaj se nam ni bati, da bi planinska ideja, če je ne tehniziramo, morala stagnirati. Tu imam v mislih problem odnosa človeka in gore. Nehote se nam vsiljuje vprašanje, kaj sodobni človek-gornik išče in kaj vrednoti v prostranstvu gora. Ali morejo izboljšani objektivni pogoji v pristopnosti gora, kot so vespe, avtomobili, žičnice, hoteli, katerih se za sedaj v glavnem lahko poslužuje privilegirani družbeni sloj, nuditi enakovredno zamenjavo za prvobitno, samotno visokogorje. Ali je želja romantičnih estetov, kot bi to vrsto ljudi nazval skomercializirani realist, sploh družbeno upravičena in v stoletju strojev normalna?

Tudi Evropo že danes zajema valovje amerikanizma in tehnizacije. Življenje se nam spreminja v hlastanje za vtisi in stvarmi. Praktične posledice: življenje v asfaltni džungli danes tudi pri nas ni nikomur tuje, saj se svetovna moralna kriza in zatohlo vzdušje čuti tudi pri nas. Neredko zaznamo pri ljudeh simptome plitvosti, majhne pripravljenosti na žrtve, oboževanje materialnih ugodij in hedonistično uživanje ter apatičnost do družbenih vprašanj, predvsem pri ostankih propadajočih izkoriščevalskih razredov. Ti znaki označujejo moderni čas in tkzv. modernega človeka. Zato se vprašujemo, ali je slučaj, da se mnogih ljudi, predvsem v mestih, kjer družba skrbi za potrebno razvedrilo, kljub temu prijema ubijajoča osamljenost sredi kroga prijateljev. Da se drugih polašča brezciljna utrujenost in naveličanost ali da imamo priliko videti drzno tekmo za položaje v družbi s strani ljudi, ki jim ta mesta ne gredo. Tu imam v mislih ljudi, ki jim gore ne bodo nič dale. Ki jim bodo pokazale svojo hladno obličje, čeprav jih z žičnico postavimo na kakršenkoli vrh. Človek, ki s praznim srcem prihaja v gore, bo s praznim srcem odhajal.

Sicer gore niso edino področje, kjer bi človek našel svoje ravnovesje in krepil svoje psihične in fizične sile za pozitivno delo v družbi. So pa

vsekakor za velik del ljudi, ki imajo ljubezen do prirode, sredstvo izredne mentalne higijene.

Če skušamo ugotoviti odnos sodobnega osveščenega človeka od sveta in prirode in objasniti iskanje moči v samoti, v prostranstvu gora, moramo nakazati razliko do občutka osamljenosti, ki sem ga prej omenil, kajti oba pojava, osamljenost in želja po samoti sta v naši družbi navzoča in nam nista tuja.

Vprašamo se, čemu si želimo samotnosti v gorah. Ali ta občutek lahko primerjamo z osamljenostjo, ali je to beg pred družbo, nevera in znak odmaknjenosti? Občutek osamljenosti in družbene indiferentnosti je pravemu gorniku tuj. To je znak nemoči, razkroja osebnosti, nevere in resignacije. Tu poganja plevel pasivizma, oboževanja nesmiselnosti življenja in objokovanje krivic, ki jih posameznik prenaša od družbe. Te vrste bolezni gore ne zdravijo.

Samote pa si želi duša močne osebnosti, ki v obličju pričujočega utripa vesoljne prirode išče izraz, prvino in težnje lastnega jaza. Išče življenje, ne smrti, čeprav jo izziva. Boja, ne poti pomiritve. Lepote, vere, moči in dejanja. Preizkuša svoje moči, včasih trepetaje v dvomu, tesnobi in grozi, in se omamlja v zavesti moči in zanosa. To so občutki, ki jih v tej ali oni obliki doživljajo gorniki.

Življenje v naravi, borba s steno, bivak ob ognju, zalezovanje divjadi, ali gorski pohod po cvetočem pobočju, vse drami v človeku davno zamrle gone, sile in čute. Vzbuja moč volje, akcije, radost boja, zavest moči in zanosa.

Planinstvo zanikuje vse lenobne instinkte. Željo po lahkostnosti, plitvost in egocentričnost. Skratka, zatira vse družbi škodljive lastnosti. V tem je tudi velik družbeni pomen planinstva in alpinizma.

Toda med žičnicami, sredi hotelov in sredi procesije ljudi, ki v gorah išče le zabave in razvedrila, te občutke zaman iščemo. Izginila je tudi čarobnost gora. Tehnizirano visokogorje človeka ogoljufa za vse, kar je pričakoval. Človek najvišje ceni in trajno vrednoti to, kar si je s trpljenjem in muko priboril. V tem je pomen alpskega čina. Sanjarjenja so bolest, dejanja so sreča. Zato žičnice in hoteli ne bodo vzgojili tistega kova ljudi, ki jih potrebuje naš čas. Kvečjemu le marsikoga pomehkužili. Tehnika odpira pot v gore tistim, ki v gore ne spadajo. To, kar iščejo v gorah, bi lahko dobili tudi v dolini. Nepravilno je gledanje, da se gora začne v skalovju. Tudi predgorje, gozdovi, doline, potoki in reke, imajo prav tako svoj čas in lepoto. Intenzivnost doživetja je merilo planinskega udejstvovanja. Mi moramo vzgojiti generacijo planincev, ki jih gore ne bodo pritegnile za kratko obdobje, in jih bo življenje goram iztrgalo, ker so prenatlo hlastali, nekaj preplezali ali prehodili, in mislijo, da v gorah za njih ni več novega. Vzgojimo može, ki jih bodo gore priklepale nase od rojstva do smrti. Ki se bodo odzivali klicu gora, kadar so v cvetju, zelenju, in bodo prihajali tudi takrat, ko so gore odele v molčanje snega in ledu, ki jim bo draga pesem pomladnega vetra in tuljenje viharjev. Gornišтво bo v pravem pomenu vzgoja pravih mož, vedno sposobnih in pripravljenih, da stopijo na branik domovine. Zdravo življenje bo z novimi sokovi plodilo družbo in dajalo svojim vzorom vero, da se ne smemo pomehkužiti in utopiti v željah po ugodju. Človeka bo vzgajalo v osebnost močnih npravstvenih temeljev.

Neizmerno je obličje gora, kot so neizmerne želje in tegobe srca. Gore dajejo vsakomur svoje. Zato so ljudje prihajali v gore in odhajali. Mnogi so našli tudi smrt v njih hladnem objemu. Pa so drugi zopet prišli, ne da bi jih kdo silil in vodil za roko.

Prepričan sem, da je ljubezen do gora v našem narodu tako globoka, pristna in samobitna, da ni niti najmanj odvisna od žičnic, vesp in avtomobilov. Potomci tistih, ki so kot pastirji in divji lovci utrli prve steze v deviško prostranstvo gora, in tistih, ki so uklesali varne steze, ter tistih, ki so na svojih hrbtih nosili grede za bivake in koče, bodo sami našli pot v gore, ne da bi jih kdorkoli vozil ali v naročju nosil v gore. Slovenska planinska ideja pa bo živela, čeprav nekateri mislijo, da naše vrhunsko gornišstvo zamira in je v krizi. Ni važno, če imamo nekaj ekstremistov več ali manj, če osvojimo en vrh v Himalaji ali če ga ne osvojimo.

Opomba uredništva: Priobčujemo polemiko, čeprav se z vsemi trditvami ne moremo strinjati. Proti nazorom dr. A. Peterlina, izraženim v članku »Zamujeni vlaki« (PV 1959/1), smo prejeli več pismenih protestov, ki v bistvu izvirajo iz skrbi za prvobitnostjo gorskega sveta. Planinske organizacije po vsem svetu vrše približno enake, v bistvu protislovne naloge, saj istočasno skrbijo za dostopnost gora, obenem pa jim je prav toliko do ohranitve vseh tistih vrednot, ki jih človeku nudi gorski svet s svojo samoto, divjino in prirodno prvobitnostjo. Zaradi te protislovnosti povsod po svetu prihaja do podobnih nesporazumov in polemik, ki so toliko bolj kočljive in nerazrešljive, ker gore v Evropi pomenijo že zelo izkoriščen turistični kapital. To povezanost s turističnim gospodarstvom čutimo tudi mi. Zato je prav, da o tem steče tudi javna beseda o zaščiti gora pred tehniko, ki pa je pri nas komaj na startu.

Sence mrtvih nad gorami

MARJAN KERSIČ-BELAC

Pred štirimi dnevi sva se z Alenko vrnila z Mt. Blanca. Šestnajst dni naju je po mrzlih chamoniških gorah preganjal dež s snežnimi viharji, ki so v tistih dneh uničili življenje osmih alpinistov. Med njimi sta v modrih sencah ledeniških razpok in podrhtih serakov za vedno izginila dva mlada Beograjčana s svojim prijateljem Poljakom Gronskim pod strmimi vesinami Mt. Blanc du Tacul. Ko so jih iskali, so seraki terjali še dvojje žrtev iz vrst reševalcev — enega je zatrpalo v dno 10 m globoke ledeniške razpoke, drugega je napeta vrv med njima skoraj pretrgala na dvojje. V Eigerju se je končal boj za rešitev dveh Italijanov, od teh je štiridesetim reševalcem uspelo rešiti življenje le enemu: Cortiju. Alpinist Longhi je za zmerom ostal v črnih skladih poledenelih vesin te zloglasne severne stene. V istih dnevih sta v plazovih te stene za vedno izginila dva mlada Nemca in dan pozneje v Marmolati še dva. Vsi časopisi tistih dni sredi avgusta so bili polni novic o nesrečah v gorah in večer za večerom smo z Alenko, Alešem in Setom med štropotanjem dežja po strehi najinega čudovitega šotoru govorili le o smrti. Kljub vsem strašljivim novicam in nestalnemu vremenu sva se z Alenko le lotila Mt. Blanca ob sicer lepem jutru, a silovitem viharju, v družbi treh mladih alpinistov AO Univerze: Ferjančiča, Muleja in Savenca. — 22. avgusta, ko je v observatoriju Vallot padlo živo srebro na -20°C ...

Ves sem še pod dojmom tistega strašnega viharja na grebenu pod vrhom. Pribita na cepine in v zankah sva tiščala obraze v tla in zavetrje vetrovk, da sva lahko dihala, ker naju je vihar skoraj zadušil. Naveze pred nami so obračale in sestopale topih izrazov v obrazih in samogibno



Večer na Kokrskem sedlu (po smrti Hedvike Vasle) – s pogledom proti Gorenjski kotlini
Foto M. Belač

bežale pred nečim uničujočim, kar je lebdelo v zraku in bičalo ljudi z neusmiljenimi udarci vetra, ki je lomil kložaste plošče ledu in zavijal greben v oblake pršiča... Po sestopu v dolino je v srcih ostal le še veliki občutek trdo prislužene ravnine pod nogami in mehkih oblik zelene livade s šotorom, ki naju je sprejel spet v toplo zavetje živa in neizmerno bogata po prigarane vrhu, ki je žarel v večernem soncu nad nama. Občutek, da sem spet živ, je gorel v meni ves večer po tistem, zame skoraj usodnem trenutku, ko se je pri sestopu nad menoj v steni Aig. du Midi utrgal sklad in bi me kamenje skoraj pobilo. Le srečnemu naključju, da me nobena skala ni zadela, čeprav je vse brnelo okrog mene in sem kot panj veliki skali ušel ne le za seženj v zavetje bornega previsa – se imam zahvaliti, da me ni tam na robu Bossonskega ledenika za zmeraj pobralo... Ostale je rešila počasnost, streljaj za menoj so se obotavljali na nekem prehodu v labirintu podrhtih serakov, in so od daleč videli vse...

Zdaj je noč, ko vse tole premišlujem. Spet sem na poti proti goram, težko otovorjen v številni vrsti reševalcev, ki načenja strmino poti proti Skuti – v Savinjskih Alpah.

Jozva pripoveduje, kako je bilo v Čopovem stebru, kjer so pred dnevi rešili iz stene Prosenca in Valanta. Tudi doma ni bilo v tistih dneh miru, ko so povsod drugod v Alpah padale žrtve – le naša dva fanta sta imela takrat spet srečo... Pogovor teče v presledkih, ko človek lovi sapo in preklada težo reševalne opreme na plečih in v jutranjem svitu išče stopinjo med kamenjem lovske stezé.

Že od sinoči smo na nogah, ko je v Ljubljano prispela novica, da so neki turisti na Skuti našli tri mrličje, ki jih bo treba spraviti v dolino. – Za troje trupel je bilo treba vsaj osemnajst ljudi, zato smo se zbirali

v Kamniški Bistrici dolgo v noč iz Ljubljane, Kamnika in Stahovice ter še v temi pred jutrom nadaljevali pot mimo Žagane peči proti Gamzovemu skretu.

»Prekleta — le kdaj bo tehle naših grobarskih poti konec...« se jezi Šara v vrsti pred menoj, preklinjajoč mokro travo na slabi stezi, kjer noga komaj najde dobro oporo za varen korak.

Res, ni še minil mesec dni, ko smo se mučili na Kočni s truplom od strele zadete Adele Klos in brez uspeha iskali njenega spremljevalca Jazbeca, ki je ob tistem tragičnem dogodku izginil, kot bi se vdrl v zemljo...

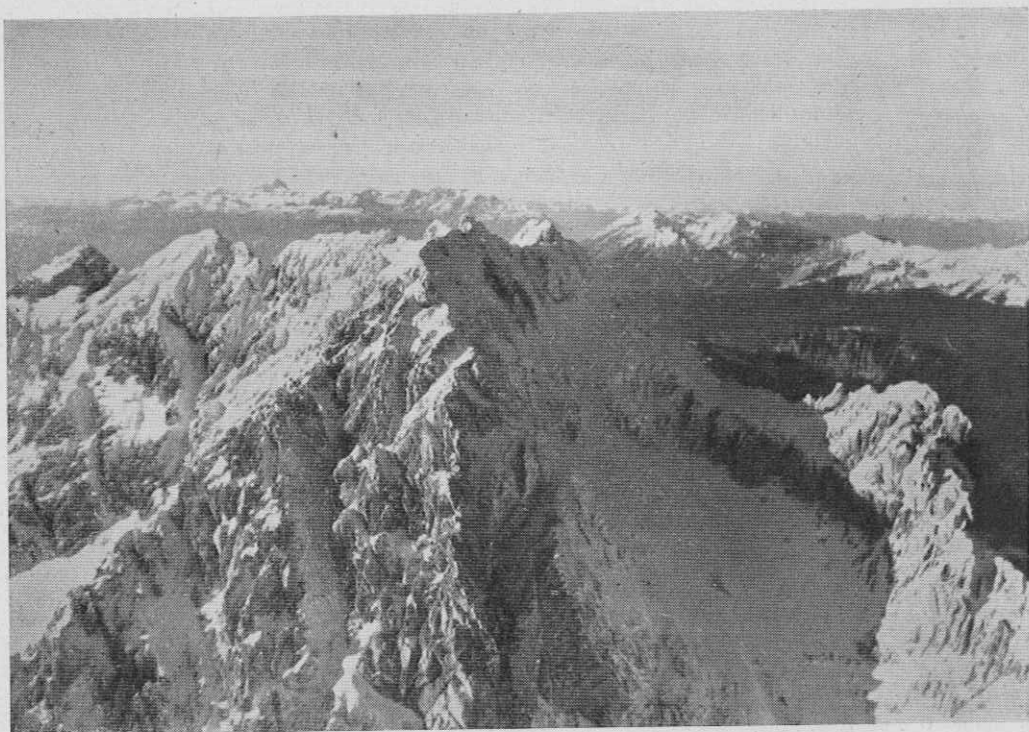
Ko se človek ubada na takile poti z vsemi mogočimi mislimi in brska po spominih svojih žalostnih poti s ponesrečenci na izmučenih rokah — jasneje zaživijo pred njim v podzavest potisnjene, včasih že malo zbledele podobe napornih reševanj... Slika se vrsti za sliko; kakor v filmu se razpletajo dogodki, kot da bi bilo šele včeraj...

Takrat smo se pripeljali v Kamniško Bistrico s posebnim načrtom: izvesti težko poizkusno reševanje čez celotno severno steno Ojstrice. Ta načrt se je porodil v nas vseh po nesreči Dularja in Zupana, ki ju je uničilo pozno zimsko neurje v mesecu aprilu l. 1957. Imeli smo še nekaj opreme v bistriškem Domu, ki bi jo bilo treba prenesti z vsem ostalim reševalnim materialom čez Presedljaj na Korošico. Pri prenašanju vrvi in nosil v reševalni avtomobil, ki nas je imel izkrcati na mostu čez Belo — nas nenadoma preseneti lovec Jurij z obvestilom, ki je prišlo s Kokrškega sedla. Poročilo je poslal oskrbnik po nekem planincu in je pozivalo moštvo GRS iz Stahovice, da leži na vrhu Kočne truplo mrtve ženske, ki ga je treba prenesti v dolino. Naš vodja Leustek je seveda takoj spremenil načrt z Ojstrico in preusmeril vso akcijo proti Kočni.

Ob treh smo dobili sporočilo, ob četrtna štiri popoldne sva midva z Govekarjem, določena za predhodnico, ki naj ugotovi mesto, kjer leži truplo, že hitela proti Kokrskemu sedlu, z najlažjo opremo: z eno vrvjo, ter nekaj klini in vponkami. Na Kokrsko sedlo sva bolj pritekla kot prišla že ob pol petih — po 1 uri in četrtna... Tu se nisva mnogo zamujala. Le od oskrbnika in nekaterih planincev sva poizvedela, kje ponesrečenka leži, napolnila steklenice z vročim čajem in pustila nekaj navodil za ostale reševalce, ki so šli z vso reševalno opremo za nama. Ob petih popoldne sva že hitela naprej proti Kočni. Vreme je bilo na srečo pusto in nebo oblačno, bolj jesensko kot poletno, zato sva hitro napredovala v strmini posipajočih se melišč pod Dolci. Do kraja spehana in preznojena sva po vzhodnem grebenu dosegla ob sedmih in dvajset vrh... Iz Bistrice sva rabila dobre štiri ure do glavnega vrha Kočne in ni čudno, da so nama trepetala kolena, ko sva se ozirala za truplom...

Komaj nekaj sežnje od samega vršnega roba, kjer je skrinjica s knjigo — nižje proti Dolcem, je ležala na poti, z glavo navzdol, široko razprtih rok, pokrita z razcefrano polivinilsko pelerino. Kot bi se bal, da jo bom zbudil iz mučnega spanca, sva se molče spustila do nje. Ni bilo prvič, da sva stala takole ob truplu, nekje sredi skal, nad globino dolin pod seboj; toda tako tesno in neprijetno mi že od tiste pomladi 1947. leta, ko sem pod Grintovcem našel prav takole Mileno Hartmanovo v snegu mrtvo — ni bilo...

V takih trenutkih se v meni zmerom dvigne hud občutek gneva in zmerom me je strah pritajenega sovraštva, ki ob takih prizorih zagori v meni do gora, ki so včasih nad človekom tako besno uničevalne...



*Taka je bila Kočna, (ko sva z Jegličem iskala Jazbeca), ob pogledu z Grintovca
(Foto M. Belač)*

V dno srca se človeku zamerijo ob teh neštetih umorih, ki smo jim prav alpinisti in reševalci tolikokrat priče vsepovsod na naših potih po gorah. — Ob pogledu na takole truplo me zmerom popade strah nad krivico, nad zločinom, ki je bil storjen po naravi nad človekom, ki je v prirodi iskal miru, se veselil lepih pogledov na prostrana obzorja ali preganjal z znojem lenobnost iz svojega telesa, ko se je vrhovom približeval s tiho pobožnostjo norega zanesenjaka... In za vso to ljubezen, ki je v srcih ljudi do tega sveta — nekoga na njegovi poti ubije kamen, ki ga je zmrzal razmajala v strmi vesini — in spet drugemu s snežno opastjo na grebenu nastavi past, v katero ga ujame ob neprevidnem koraku...

Še včeraj se je to ubogo dekle ubadalo s strmo potjo z Grintovca doli čez Dolško škrbino in se morda veselilo razgleda s samotnega vrha. Še včeraj ji je bilo srce ob nevarni stopinji izpostavljene poti, ji trepetalo v strahu in veselju nad pogledi, ujetimi v meglo; zdaj pa je ležalo pred nama negibno in mrzlo, kot hladne mrtve skale v melišču pod steno. Ležala je na obrazu, z levico podvito podse in z desnico stisnjeno v blede, brezkrvno pest...

Nobenih znakov ni imela na sebi, od česa je umrla. Le na čelu je bila lisa krvi, čisto majhna... Toda ležala je z glavo navzdol, na kolenih opraskana, v krilu in dokolenkah, slabih čevljiv in oglavnico vetrovke, zasukano čez obraz. Padla je — o tem ni bilo dvoma — toda to je bilo z najvišjega roba samega vrha komaj dober seženj globoko — tri seznje v daljavo, nič več...

Previdno sem jo preobrnil na hrbet in ji snel nahrbtnik s telesa. Nikjer sledu nasilja, nobene smrtno rane. Nahrbtnik na žepu raztrgan in v njem zdrobljena steklenica — najbrž od padca. V nahrbtniku niti v žepih obleke nobenih dokumentov, brez denarja, brez znakov, od kod je in kdo je. Zapomnil sem si vsako podrobnost, preden sem premaknil karkoli in vse v skopih, suhih besedah narekoval Govekarju, ki je preko radijske zveze poročal o vseh ugotovitvah vodji Levsteku, ki je prihajal z ostalo ekipo za nama v Dolce, ta pa vse, kar je bilo važno, po radijski zvezi prenašal v Ljubljano.

Čakala sva, da bi ostali prispeli do naju.

Šele čez čas sem začutil, da me trese mraz in ko sem oblačil vetrovko, sem opazil, da se je nebo težko pooblačilo. Pihal je leden severozahodnik ter razvešal mračne megle v nasprotnem bregu Grintovca, da so legle nabuhle sence čez melišča pod stenami. Večerilo se je s komaj opaznimi žarki zahajajočega sonca za Storžičem, ki je v ostro zarisani silhueti na nebu stapljal svoje vznožje v temo mračne Kokrske doline...

Skrbela me je... Hitela sva, da nas ne bi prehitela noč — pa je kazalo, da bo treba vse delo opraviti v temi ob soju svetilk in dveh bakel, ki so jih fantje nosili s seboj. Do naju so imeli z Dolcev skoraj pol ure... in ura je bila pol osmih... Pot z vrha pa je na obe strani izpostavljena in prav nič vabljiva za nošnjo vstric.

Odločil sem se: »Ne bova čakala. Kar sam jo ponesem, dokler bo šlo!«

Ničesar za transport nisva prinesla s seboj. Tudi ničesar nisem potreboval, da si jo le spravim na hrbet — pa bom zmogel vsaj nekaj poti po grebenu.

Glavo sem ji skrbno zavil v pulover, ki je bil shranjen v njenem nahrbtniku, vse skupaj še povezal v šatorsko nyloonsko vrečo in Govekarju izročil svoj in njen nahrbtnik.

Od začetka ni bila težka.

Stopil sem nekaj metrov navzdol in prečil rdečo zagruščeno grapo nad vzhodno steno. Korak za korakom sem lovil ravnotežje, dokler nisem ves upehan priplezal z bremenom na desni rami in plečih na stezo, ki drži navzdol po jugovzhodnem grebenu. Počival sem z bremenom na ramah, ker bi jo težko še enkrat spravila na hrbet, ko se utrudim...

»Hudič si, Belač!« je mrmral Jozva za mano, ki mu je bilo menda še njen nahrbtnik nositi odveč poleg najinih dveh.

Zmerom težja je bila. Z vsakim korakom navzdol sem čutil v sunkih njeno podvojeno težo, omahoval čez nastavljene klade na komaj vidni stezi izpostavljenega grebena, ki se je grezil v globino nad Dolci.

Na kraju svojih moči sem bil, ko sem jo po ca. 300 metrih moral spustiti na široki polici z ramen in ves trepetal v kolenih. Tam smo se že skoraj tik nad meliščem srečali s tovariši, ki so nama prihajali pomagat.

Tistih zadnjih 100 metrov je bilo najbolj nerodnih. Spravili smo truplo v reševalno vrečo in jo skušali spustiti na vrvi po strmi zajedi do vznožja grebena na grušč. Vreča se je v vezeh zatikala v skale, da sta jo dva le s težavo dvigala, varovana na vrveh. Delo je šlo skrajno počasi od rok in mračilo se je zmerom bolj. Tako nismo mogli več naprej.

Navezan na vrvi in varovan od tovarišev od zgoraj sem si truplo ponovno naložil nase. Obrnjena proti steni so naju na vrveh spuščali v globino. Tako je šlo hitreje in kmalu smo stali na melišču pod grebenom, kjer smo lahko po štirje nosili nerodni sveženj kar naravnost po strmini proti Dolcem. Hiteli smo, kolikor smo mogli.

*Náša grupa v sestopu
čez Petit Plateau —
v ozadju vrh Mt. Blanc
v popoldanskem
soncu*

(Foto M. Belač)



Tam v dnu pod Škrbino nas je ujela trda tema. Naprej je šlo že počasneje, v soju svetilk in nazadnje dveh bakelj smo jo prinesli v dno Dolcev — do razcepa poti, ki zavijejo v Kokro in Sedlo ter na bivak v južnem grebenu Kočne.

Ura je bila že skoraj polnoči.

Spravili smo jo pod vznožje ogromnega bolvana, potem ko nam je zadnja bakla do kraja dogorela.

V soju slabe žepne svetlike smo se odpravili na Kokrsko sedlo počivat, da začeto delo nadaljujemo ob svitu novega dne. Izmučeni smo popadali v pograde tihe Cojzove kočice — potem ko nam je oskrbnik utešil lakoto in žejo s čajem.

Ko smo se drugo jutro mučili s truplom po poti mimo stare Frischaufove kočice in Suhadolnikove domačije — je vso pot vztrajno lilo iz sihravih, vetrovnih oblakov... Utrujeni smo se pogostokrat menjavali pri nošnji vedno težjega svežnja, preklinjali dež in ozko izpostavljeno stezo, ki je ni hotelo biti konca. Po šestih urah muk smo z razbolelimi rokami pospravili opremo v reševalni avto ter se molče in zbiti odpeljali s truplom vred v Ljubljano.

Ko so v Ljubljani po nekaj dneh ugotovili, kdo je ponesrečenka, se je sprožilo vprašanje, kje je njen spremljevalec, s katerim je bila na turi čez vse Kamniške in s katerim je na dan svoje smrti odšla s Kokrskega sedla čez Grintovec na Kočno?

Utrinki z Jalovca

ANDREJ BEG

So gore, ki se nam vtisnejo močnejše v spomin kot druge; več prostora zahtevajo zase in več luči prižge v sivem toku vsakdanjosti misel nanje v obeh, več toplega čustvovanja v skriti zakladnici naše notranjosti.

Taka gora je zame Jalovec. Ne pomeni mi samo skalnega vrha, ampak mnogo več. Pomeni mi — veliko goro. Drznost in samotno odmaknjenost, polno neke ostre lepote — predvsem pa individualnost, grobo začrtano, pa vendar skladno izraženo.

In včasih se mi zdi, da je bliže nebu kot marsikaka višja gora.

Morda mi je prav zaradi tega ostal dan, ko sem prvič stopil po njegovih strminah, v tako globokem in svetlem spominu, kot le rekdo kateri drugi od vseh, kar sem jih prebil v gorah.

Desetletje je že preteklo od tedaj. S prijateljem sva bila v koncu Trente, s šotorom. Čudovito lepi dnevi so se vrstili v tistem poletju kot biseri, nanizani na ogrlici časa. Vsako novo jutro se je rodilo kot prejšnje: izvilo se je iz svetlo utripajoče neresničnosti velikih zvezd nad Srebrnjakom, iz žametne globine nočnih senc v pobočjih in vstalo kot razodetje pred strmečimi očmi — jasno, modro in polno sonca, ki je napolnilo prelepo gorsko prirodo s svetlobo in toplino. Vsako jutro je bilo novo doživetje, lepota zase. Pomolil sem glavo iz šotora — in pred menoj je bil Bavški Grintovec, v sencah in prvem soncu, okrog mene pa gozd, ki je dihal sproščeno, kot bi se radoval, tako da je vonj po smoli in svežem rastju polnil zrak, ki je bil od njega oster in svež. Po živih cvetovih na jasi je iskrenje rose naznanjalo prihod velike luči, toplega sonca.

Moralo je miniti nekaj časa, da sva se povsem predramila. Ko pa sva dokončno pregnala zaspanost iz mišic, v mestu pomehkuženih in ko je bilo v obeh vse preveč lepote in sonca, da bi lahko še naprej iz doline občudovala ta bajno lepi kotiček gora, sva se sporazumela bolj z očmi kot z besedo: Greva!

Tisto malo brašna, kar sva imela, pa odeji in šotorsko platno sva shranila na bližnji gostoljubni kmetiji, nato pa se željna lepega napotila navkreber. Najprej skozi bukov gozd, po poti, tako globoko zasuti s svilenim in gladkim suhim listjem, da drse noge, čeprav se ponekod ugrezava skoro do gležnja vanj; vse dalj naprej pod širokimi krošnjami dreves, katerih trepetava senca je polna blagodejnega hladu, kvišku proti gozdni meji in naprej, k Jalovcu v goste.

Srečava domačina, pa naju povpraša: »Kam pa, kam?« »Ej, naprej in na vrh! Proti vrhovom, ki jih imava v srcih že dve leti, v obeh od davi; res, zdajle jih ne moreva ne videti in ne pokazati, vendar jih slutiva nad seboj. Potipala bova z roko trdo resničnost njihovih skalnih gmot, potem pa stopila po njih, se dvignila nad vso to divjo lepoto in ob njej v opojne višave, kjer naju bodo pozdravili kot kruh bela in mehka prosojnost drsečih oblakov, sonce in visoko nebo. —

Tako hodiva. Višje in višje. Gozd se je umaknil redko posejanim macesnom, smrekam in travnatim strminam, pa ruševju in belemu apnencu. Bližava se visoko ustromljenim, svetlim zidovom, ki so zaprli obzorje. Oblike se menjavajo, postajajo mogočnejše, stvarne in drzno lepe. Razigranost umolkne in se za hipe umakne molčečemu spoštljivemu občudovanju. A že zakroži nemir po telesu in na vsem lepem ne moreš več dočakati, da se steza približa belim skladom in se vzpne vanje; hotel bi

se že vzdigovati po njih, ob njih in čeznje. O, če bi mogel — odletel bi tja, pohitel na glasnih krilih vetra, ki suši razgreto lice.

Pa, ko sva se končno le vzpela v skalovje — še veš, Milan, kaka blaženost naju je mahoma obšla, kakšna prešerna veselost napolnila? Saj pa je bilo tudi res prelepo! Zdelo se nama je, kakor bi kamen pel pod škrtajočimi kvedrovci. Roke so božajoč, a vendar čvrsto prijemale ljubi, raskavi apnenec in vse pod nama se je pogrezalo in postajalo vedno manjše in manjše — midva pa vedno višja, vedno večja, prižeta h gori, ujeta v njenem visokem, svetlem svetu. Prisluhnil bi in skoro čul, kako ti zveni notranjost, kako narašča v njej prešerni val občutkov. Prelivajo se in rastejo, od veselja in razposajene sreče, da sva tu, da greva vrhu, nebu in soncu naproti, do trenutkov velike zavzetosti, ki v njih pozabiš na vse, kar je bilo pred njimi. Tedaj začutiš, da si, kot živorumeni cvet jegliča sredi blazinice trde, ozke trave, prilepljene v strmali nad teboj, spojen z goro v eno in da so podobe iz hrepenenj zdaj tu, resnica.

Steze belega skalovja! Bliže ste soncu, svetlejše ste; bliže ste nebu, več je na vas luči in bogastva. Kadar pa dospete najvišje, ko obstaneš na grebenu, kjer izgine strmina pod nogo in stopaš nad vsem, ko si sam najvišji člen v verigi visokega — pa niste več le steze, ampak višina sama. Tu začuti gornik, vedno, vedno hrepeneč iskalec, nekaj, česar drugje ne moreš ali le zelo redko: tako je, kot bi se dotikal neskončnosti prostora in podoba je, kot da boš vsak hip prestopil njegove meje.

Kdo bi mogel izraziti to čustvo? Ne da se — in vendar je, obstoji, čutim ga v sebi v takih trenutkih, kot bi šel skozme tuj, veličasten glas, ki ga je človeku, na zemljo priklenjenemu, le redko dano čuti in čutiti. —

Dospela sva. Vrh. Navzgor ni več steze.

Povsod samo — navzdol.

A zgoraj — zgoraj je samo še nebo. In pod globokim, čistim nebom stojiva — na ostrem zobu, na Jalovčevi konici, ki predira nebesno modrino v tako mogočni skladnosti sile, kot bi jo izklesale roke umetnika — zasopla in utrujena — a srečna.

Težko se je ločiti od vrha in se vrniti. — Minevajo minute, prerastejo v uro. Kot bi bile le prgišče dolgih, nepozabnih hipov. — S pogledom objameš Planico, zeleni pas lepote, razprostrt v vznožje belih vrhov. In zalotim se, da iščem drobno stezo ali pa vsaj kočo v Tamarju, odkoder sem pred letom zrl s tihim spoštovanjem to goro.

Pride hip, kratek in čuden hip in prevzame me občutek neresničnosti. Preblisne me dvom: Je vse resnica?

Pa spet drug, ko stojiš — komaj, da se prestopiš — in se počutiš tako, kot da si končno prišel do nečesa velikega, tako resnično velikega, da v tem izginjaš. Sam si ta veliki dan in to visoko sonce in v tebi je brezkončnost azurnega neba. —

V nekaj hiph preživiš mnogo. Svet — glej, odmaknil se je tako daleč, da ga komaj še zaznavaš; pogreznil se je v sivo brezličnost ravnin in zamrl... Ostala je samo višina, ki je napolnila vse čute in uklenila drobno človeško bitje v omamno lep krog, izpolnjen z visoko harmonijo do kraja — krog, ki ga ne moreš več zaznati s čuti, prežarjen in izčiščen krog, ki je sam sebi namen in izpolnitev. Čas stoji, prisluškuješ vase in ves pretresen pozabiš celo to.

In v tej prečudni zamaknjenosti me obletava misel, edina, ki mi seže v zavest — da bi bil rad tak drobno bel, puhast oblaček kot ta, ki se je pilepil Mangrtu ob teme, da bi ostal tu gori, dokler me ne bi popilo sonce, dokler se ne bi stopil in spojil v višavi z goro, z vetrom, z nebom.

Kako sva odkrila Kamniške

JOZE HUMER

Ob razcvetenih jutrih so me priklepale k oknu. Pozdravljal sem jih in sem jih občudoval. Svetle, krasne neznanke.

*

Star zelen klobuček je odrčal na sredo mize med škatle, konserve in svitre. Ta klobuk! Ta častitljiva zapuščina po očetu, mojem prvem, najdražjem sopotniku, ki ne hodi več z menoj... Ne vprašaj, zakaj, a brez tega klobuka bi ne znal med skale.

Nahrbtnika sta pogoltno, na vse pretege zijala. Majda — verjemi ali ne, to je moja starejša sestra — je molčala. Spomini? Obeti? Jaz pa si le nisem mogel kaj, pa sem brundal in godel in kdaj pa kdaj tak glas od sebe dal, da se je vse streslo.

»Dokolenke imaš, zobno krtačko imaš, baterijo imaš...«

Sladki, drobceni vek: Priprave. Fantazija postriže z ušesi kakor zvest, pameten pes, kadar zavoha imenitno hrano prav po svojih slinah. Poznaš to razpoloženje? Cel roman bi ti povedal o njem. Ne skrbi, saj ne bom. A mogel bi.

Izmed rož na kuhinjskem oknu še mamičin skrbni obraz: »Da se mi ne prehladita, da vaju nevihta ne zaloti! Jože, misli na Majdo, ona ni navajena! In pazita, Kamniške so krušljive...«

V avtobusu sva imela vsak svojo srečo. Majda si je priborila sedež, jaz pa sem svojo radovednost na dolgem vratu molil skozi okence v strehi. Hevreak! Če bi ti pravil, kaj vse sem novega videl iz tiste svoje opazovalnice, bi te utrudil, še preden se »naveževa«. Ne maram tako.

V Ljubnem so nas izpregli. In ko sva se kasneje s tramvajsko ali pošno ali mešetarsko zvezo (sam ne vem, kako naj rečem) cijazila ob Savinjski navkreber, je nekdo — kdo neki — odvil sončno žarnico in obesil mesečevo karbidovko na nebo.

O, bratec, še je kmečka idila, neoskrunjena, bradata! Vso pot sem jo čutil prav na sredi srca — ker imam idilično srce. Luče, Rogovilec, Grobelnik, Solčava... Ali me je mesec varal? Zdelo se mi je, da smo mi s svojim zaprašenim ropotalom edini, ki kalimo vzdušje. Ko bi tako divje ne šklepetali, pa bi slišal, kako fantje pojoč vasujejo. Misliš, da ne?

In potem tista Igla. Karbidovka je kar divjala od golega veselja do življenja. Tam v soteski se je vsepovsod pasel njen odblesk. V norici Savinji, v stenah; po njem smo vozili; na strehi nam je čepel. Mislil sem si, da smo na Luni. Kdo ve res, ali je tudi na Luni kakšna Slovenija, kjer je tako lepo kot pri nas?

Kar mislil sem si, kdaj smo zavozili v Logarsko. Tam smo najprej ustavili pri hotelu, ki je kot velika, gosposka planinska koča, potem pa so nas sesuli pri Planinskem domu, ki je imeniten hotel, brez graje: samo napis, ki visi na njem, ta je pa potegavščina.

In glej, mesec nas je prehitel. Pretesno mu je postalo tam v šivan-kinem ušesu, pa se je prišel, pogumni jelen z nebes, past po tratah, plazit po Ojstrici, napajat k Rinki. Moj dragi — Ojstrico poznaš. Seveda jo. Midva pa je nisva poznala. In ta prvi deviški »dober večer« v mesečini! Kar pobožna sva postala. Vsak po svoje.

Težko sem zaspal. Šumelo mi je v glavi, kot v slapu nad hišo. Pre-sneto, očka, zakaj mora biti tako? Vsaj tole bi še skupaj doživeli!

Zbudil sem se od samega gostó dišečega zraka, ki je bil še ves poln skrivnostnih elementov nevihte, ki je šla v noči čez nas. Splazil sem se iz sobe. Majdina sveta in edina dolžnost za ta dan je bila, da se vendar že enkrat pošteno naspi. Bila je pravi negativ polletne bilance svojega podjetja. In take je vendar ne morem predstavljati v carstvu naših gora!

Stopil sem čez trato. Pod menoj je cvrkutala mokrota, vse naokrog so skriti curki hudournikov obkolili žametno spokojnost Logarske dolinice. Jutro je razburjeno utripalo. Gore, od Ojstrice do Rink, pa so bile kakor mogočna kraljevska pleča v hermelinu. Beli, beli sneg jih je zapadel, kot bi rahlo položil nanje roko poezije in jih odmaknil realnosti.

In vse v meni jih je pojoč častilo. Dvoril sem jim, povzdigoval sem jih, prijateljstva sem jih prosil. Nazadnje je misel pokleknila prednje. Boš rekel — pomanjkanje ponosa. Ne, prijatelj. Spoznanje. Razodetje nerazložljivega. Še več: zlitje s praformo. In tedaj je bil tudi očka z menoj. Tako živ, da sem čutil njegovo sapo, ki si je pela. Videl sem njegove priprte oči v gosti mreži gub pod krajcem zelenega klobuka. Tudi on je gledal skozi solze.

Nič zato, če me ne razumeš povsem. Toda ne smej se mi. Jaz sam nisem poet. A mojega duhá je obližnil topel val vélike poezije. Morda sem za vselej ujel vsaj en glas njenih strun. Dragocenost, ki je ne moreš kupiti.

Ko so drugi obedovali, sem se skrila v kot za hišo in sem skrivoma risal. Ne pred ljudmi, pred gorámi me je bilo sram.

Tisti, ki je davno tega vzkliknil: O, Logarska, kraljica gorskih dolinic, menda ni sedel v avtomobilu. Zato sva si v gorkem popoldanskem soncu iskala poti po mehkih, vlažnih gozdnih stezah, po nasmejanem zelenju pašnikov med rojem potočkov — hudournikov, ki so si kjerkoli že muhavo iskali zemljo za svoje ljubko, vedro, prekratko detinstvo.

Rinka.

V zadregi sem. Kaj mi pomaga, če vem, da jo sam dobro poznaš. Rad bi ti povedal, kako sva jo midva, kako sem jo sam spoznal. Majda se je zleknila ob poti in se zamaknila v slap. Jaz pa sem se šel kozla na vrh skalnega roba pred njim. In sem ga gledal. Kakor bi se iz skritega gnezda za robom skalnega previsa poganjale jate divjih golobov in drevile v taki sveti zavzetosti na dno tolmana, da se prepletajo, prelivajo, lomijo, razletavajo bela krila. Tak vrtoglav pad — saj človeka kar zamika! Toda čim se težki stekleni steber dotakne porjavele skale pod svojimi nogami, je v hipu kot mačica, kot gibka veverica. Neslišno mehko priskoči in kakor sramežljiva, zaljubljena misel obližne oblo grud pečine. Tolmun pod njo se komajda vznemiri. In ko bi potok, ki se pod njim široko razmahne, ne bil v večnem žolčnem prepiru s trmastimi glavami skal, ki mu krasi strugo, — ali bi sploh bilo slišati pesem vode? Tako je vse svetlo, uglašeno, nedolžno, kakor vlinja pravljičica. Toda, ali se spominjaš? V razjedenih, vdolbljih zidinah, ki že tisočletja strmé v to svojo lepo trinogo, — temne, kakor z bronom prelite rane. In velike kaplje zarjavele, strjene krvi. Si prisluhnili onemogli, ponižani tožbi?

Spogledala sva se z očkom: »To je najlepši slap, kar sem jih videl!«

»A, seveda« — nasmehnil se je; kolikokrat sem mu že tako rekel.

...Kričav potoček, naplavljen suha smrečica, kodrasti dimek iz ognjišča in dva lačna obraza ob svežem, razgrnjenem prtiču. Elegantna gospica Rinka ponuja svoj patronat. Če ti povem samo še eno o tem najinem zapoznelem obedu, mi boš očital, da delam reklamo za »Argo« juho.

Pod večer je šla Majda spet na sestanek s spancem. Jaz pa sem še blodil okrog hiše in sem ti vsa ta svoja doživetja pripovedoval mnogo lepše, mnogo bolj živo, kot ti jih morem pripovedovati zdaj.

Nemir mi je jemal spanec. Nemir pričakovanja. Nemir, ki mnogo obeta — in vendar ne razočara.

*

Zdaj pa si omisli jutro, kot zrcalo. In svet, kakor zalega dekliča obraz, ki se v njem ogleduje, pa še sama sebe ne spozna, tako ji je spanec okrášil lica.

Zeleno razkošje gozda v dolini, kolovoz pod njegovim slavalokom, tu in tam zabredeva v raztrgan kosmič meglice. Pa se pot vzpne in se gozd počasi upeha, razkropi. Med drevjem pa se ob vsakem koraku razodevajo novi pogledi. Sonce pade rdečkasto na vrh Babe, Planjave in Rink. Vse se cedi okrog najine poti. Vse drvi nekam navzdol. Zdaj besno, neumno, zdaj poigravajoče. Le glej: kapljica na bilčici. Redi se, nabreka — pink — smukne v jamico, komaj za naprstnik široko in požene staro kapljico iz nje. In že spet — pink — pa jo sama dobi po glavi. Tako se norčuje priroda sama iz sebe. Tudi naša Majda se norčuje iz svojega »stroja«. Ves čas se ji zdi, da nekje škriplje. Jaz pa le vidim, da teče — in to je glavno.

Potem smo se srečali: Sonce in midva in Klemenškova planina. Sonce še hladno, midva že v pari. In planina? Pritlikava stajica, pritlikava kočica, pritlikava zelena travica. Boš rekel: Kakšna pa, kot zelena. Toda ne, misli si, če že moraš, zeleno na kvadrat. Tako zeleno, da je smeh in zdravje in sončno jutro.

Kakšen svet je vendar to! Moj zvesti pes — fantazija se je z enim samim pogledom na vse strani nasitil za vso preteklo lakoto. Kar opijanilo ga je. In je široko razkoračen zaljubljeno zalajal v gore, tja proti vrhu Mrzlega dola.

Dekle v koči si je bilo že spletlo bogato kostanjevo kito. Vso sinočnjo molžo sva ji pospravila. Potem je Majdo prevzelo, da je zasanjarila, kakor bi tudi sama bila oskrbnica »tam gori na sončnih višavah«. Jaz pa sem vso bližnjo in daljno panoramo fotografiral globoko v svoj mozeg, da je kar trepetal od razburjenja. Vse do izzivalne »solo« smrečice na tilniku Rjavčkega vrha do belih peščenih plazov Mrzlega dola. In postavni Ojstrici, ki je menda od same oholosti in nedovzetnosti okamenela na robu gorskega spleta Kamničank, sem skušal z zasluženimi pokloni vzbuditi v težkih gladkih prsih kamenito srce.

Čez vso planino smo si klicali v slovo. Ni ji bilo vseeno, da sva šla. To je prava planinska gospodinja, sva si mislila. To sta prava planinska gosta, nama je polaskala ona.

Tudi dan je bil pravi. Jadrno se je naredil.

Ubirala sva jo navkreber. Ob poti, po skalnati pokrajini so velika drevesa kot prerešetani, omajani spomeniki življenja, ki je umrlo, zmago-slavja, ki je bilo poraženo. Jambori, odsekani od ladij. In so drevesca, olesenela žilavost in hribovska trma, ki jih vetrovi in snegi vzdolgo na vse pretege, pa jih le ne oskubijo. In zanašajo svoj zeleni smeh visoko med razdejanje skal, kamor naju vodi pot.

V sedlu, od koder je Škrbina najbolj škrbasta, Ojstrica pa najbolj ostra, je tudi zelenje, nalašč za razvajene zadnjice. In natanko se vidi od tam, kaj pripravljajo na Robanovi planini za južino. In kakšne volje je danes srebrna Raduha in kako je spala Olševa in kaj je tam čisto blizu, tam čez našo mejo novega.

Kmalu za tem je Majdo veselo razburilo prvo srečanje s klini: Oj, kako dolgo je že mislila nanje! Mene pa je razburilo srečanje z encijani: Oj, kako sem jih po vseh Julijcih zastonj iskal! »Kaj je jèh«, se še očku zasmee, pa se previdno položi mednje. In si skupaj, dolgo, prav tiho ogledujemo te gosposke, te gorske cvetove.

Vrh. Prva zmaga. Zares, silovita reč. Onstran, na ljubljansko stran, kolovratijo megle. Nad Logarsko pa pari sonce. Povsod pričujoča Rinka s svojim hladnim šumom. In kljub vsemu: Zavest, da si vrh gore! Gostoljubna je ta Ojstrica. Ponudi ti trsk od svoje stare podrte lesene krone, od včerajšnjega snega ravno še za dve porciji juhe, prav na vrhu pa prostorček za ognjišče. A ognju, to priznam, se je vendar poznalo, da ni imel očka besede pri njem.

Prva srečanja s hribovci. Najprej pride mladec za pot izpraševat. Med tem pa njegovo dekle slika z rdečilom po ustnah — o, bogovi! Potlej se je moja kuha na moč prilegla čokatemu dolincu, ki je bil ves nasršen od zobobola. In še malo kasneje...

...Še malo kasneje so nama na Korošici skuhalo take žgance. Zares je videti mlad oskrbniški štab v Kocbekovi, a tisto že moram reči, da je kar v redu.

Če se zdajle spomnim tistega travnika pred hišo, se mi pa še zmerom čudno zdi. Le kaj počne ljuba priroda s tako imenitnim stadionom tam zgoraj? Samo konja sem videl na njem; prav pusto se je prekladal in mi delal vtis nekakšne male slovenske pririje.

Majda se je potuhnila, da bi ji žganci lažje našli v kri. Jaz pa sem se pogнал po skalah in koreninah borovcev na vrh vrtoglavega Dedca in po luknjačah in grebenih in špranjah, po vseh galerijah tega lepega stadiona, da mi je srce glasno muziciralo, da so me bile noge vesele, jaz pa njih; da so me ovce zbegano opazovale; da so bile oči kar pijane od vseh drobnih lepot, ki so švigale mimo mene; da sem bil zares nòri kralj v svojem modrem kraljestvu...

...in da sem potlej spal zares — spanje pravičnega.

*

Za dober začetek dne sem bil krepko ozmerjan. Zakaj skoz okence se je ponujala noč, bolj temna od polnoči. »Ura je štiri! Kaj boš vendar počel v tej gluhi temi!« Toda preden je bila nared — ne boš se čudil — ni bila več štiri in tudi tema ne. Moj pes se je že nestrpno trgal. »Salamenske ženske!«, je godel očka.

Majda pa je še ozmerjala pot, ker sva jo že poznala in nato kotanjo, ker ni bilo mostù čeznjo. Potem sva bila v Škarjah in med potjo po grebenu je prav kmalu tudi ona ugotovila, zakaj tako cvili moj pes, zakaj tako maha z repkòm. Na Lučki Babi sem bil profesor zemljepisa. Predaval sem svet, ki sem se ga šele sproti učil. No, saj piše vse v zemljevidu. Majda je gledala, spraševala, zvesto poslušála, zvesto pozabljala in pridno uživala. Jaz tudi. In še sonce, ki se je hip popred še spuščalo po Planjavi navzdol, je pogledalo v zemljevid, ali je vse res, kar pravim. Menda se je tudi njemu, kakor meni, čudno zdelo, čemu neki bi tamle za Mrzlo goro bilo čisto drugače, drug svet, drugi ljudje; zakaj bi pod Olševo travniki in pisane jesenske njive kar na lepem ne bile slovenske, temveč avstrijske — in kaj to pravzaprav pomeni? Eh, čudne reči, bratec. Človek jih kar težko verjame. Zemlja in gore pa ne verjamejo nič.

Dobro jutro, dekle s Klemenškove planine. Pridna si. Ognjišče je že zaživel. Zdrava, zvesta Rinka! Da, saj poslušamo tvojo pesem. Hej, kaj

pa ti, dolinica ljubljanska? Preženi že modrikasto omotico spanca! Sèm gor poglej in boš videla: Dan!

Planjava, ta pa je gora! Bolje po dolgem kot navpik. Na njenem grebenu sem si najprej poiskal ložo, iz katere sem si mogel po mili volji ogledati Kamniško sedlo in možake, ki stoje za njim. Medtem je prišla na vrh cela družčina, pa so me privabili. No, veš, bilo je, kakor v Diesnevevi risanki: Prišli, odprli fotoaparate in klip, klip, klip na vse strani, da bi komaj štel. Potem so ena — dve proglasili Dachstein za Grossglockner, tisti košček Julijcev, ki tiči med Grintovcem in Skuto, pa za Triglav. »Ha, bom pa ja vedel«, je še »štempljal« eden od njih, pa so šli. »I, še veš kako«, si je dovolil očka. Šele potlej smo prišli do sape.

Naj bo, povem ti zdaj komedijo o sebi. Verjemi jo ali ne, le drugim je ne izdajaj. Sram bi me bilo.

Mimo Répovega kota — saj menda se tako pravi — sva hodila lepo počasi in najine misli so lenarile na soncu. Če bi s poti sprožil kamen, bi kar lepo poskakoval v globel, dokler bi nekje nad njenim dnom ne telebnil v planinsko travo. A na levi ti je prav zanimiv skalni žleb in nad njim temna stena. Nad tistim žlebom pa — čuj, glej — gamsi! Eden, dva, pet, deset... Tjale čez gredó. In glej, tudi tamle — dve čredi, nekam vznemirjeni, se pomešata. Pota se jim križajo. Kdo bi vse to štel. Ena čreda gre po žlebu navzdol v senci stene. Toda tretja, glej jih, tam spodaj na peščeni polici jih je vsaj ducat! Nemir se počasi poleže, živalce se pasejo.

Gledam dva svetla hrbta na robu žleba, na robu stene. Mojdun, tole so pa čudno veliki gamsi. Nahrbtnik v kraj, pa se plazim in plazim, kot bi se šel partizane, po kamenju navzdol do prvih trav. Ne, ni gams, si pravim med potjo; kakor tèle je videti. Ne, ne bo tele, se premislim spet, ko je stopilo v senco. Kakšna mula morda? Kaj bi le počela tu, ti butalec butasti! Kaj si morem, ko mi sonce tako nagaja. Prav v obraz me bode. Toda če je košuta, če sta dve pravi košuti, ki jih nisem videl še nikdar? Močno sem se približal. Sprožil sem kamen. Tedaj se je scena pobliskovo izpremenila, kot v lutkovnem gledališču: Svetla hrbta sta izginila in pojavilo se je veliko, temnosivo, prav do polovice v senci, s prsi k meni, z glavo v pozor — in je dvakrat, trikrat grozeče, rezko pihnilo, kakor da se sonce sámo jezi. Še koraka si nisem upal več storiti. Razjezil sem se nase in na tistega čudnega, temnega vraga, pa sem nekajkrat zatulil naravnost v steno za njegovim hrbtom. Tedaj je nastal preplah, da je vse peketalo in skakljalo, staro in mlado. Videl sem ekshibicije najrazličnejših plezalnih tehnik in nekaj živalc je pred odmevom v steni bežalo naravnost proti meni. Majda je bila navdušena nad menoj. Kako pa jaz sam, si lahko misliš. Še danes ne vem, kaj sem pravzaprav videl.

V sedlu sva bredla skozi čredo ovac, ko naju že iz kočee pozdravljata dva znanca iz vrst študentskih alpinistov. »I kaj pa vidva počneta?« »Nič posebnega. Preplezala sva smer »x« in smer »y«. Tako zaničujoče, malomarno, kot da sta stopila na podstrešje pa spet dol. »Kaj pa smeri »z«, te si pa ne upata?« »Pha, saj te pa sploh ni!« Prezir je tokrat veljal meni. Toda upiral sem se še. Vračal sem z roganjem na račun plazenja, kakor pač to stori vsak, kadar dobi občutke manjvrednosti. Onadva pa sta povedala še nekaj prav vrtoglavih in seveda najresničnejših, razkazala za dokaz nekaj polomljenih klinov, slednjič pa odšla pogledat, če bi se morda vendar ne dalo splesti kake »z« kombinacije iz x in y. (O matematika, še v hribih mi ne daš miru!) Pomislil sem: Kaj naj si neki mislim o njunem pehanju in prizadevanju? »Le pusti, pjè, sta že kerleca«, mi je pomagal očka in še dostavil: »Ti pa hodi kar rajši po poteh«. Tako torej!

Po obedu sem kupal na logarsko stran. Pa me je Okrešelj tako milo vabil! Planem v sobo in pravim: »Majda, zdaj je najbolj pametno, da si odpočiješ, jaz pa skočim med tem v Frischaufov dom in na Brano.«

»Prav imaš, res je najbolje tako,« je odgovorila Majda — in se odpravila z menoj. Vprašaj me, čemu neki sva morala riniti tja v dolino, pa spet nazaj. Vprašam te, prijatelj, kakšni hribi so to, ki so samo po ravnem? Vprašam te še, čemu bi se prav tej poti odrekel, ko me je zamikala? Tudi Majda te vpraša tako.

Bilo je prijetno. V spodnjem delu prava pravcata planinska promenade med bujnim divjim zelenjem. Še srečanje sem doživel: »Hej ti dekletce, kaj nisi bila pred kratkim na Vodnikovi koči?« »Bila sem, spominjam se te!« No, vidiš, ta bo še kaj prehodila in doživela. Ne vem, če jih ima že štirinajst.

Tik pred zahodom sva bila na Brani. Kako je ta Brana čisto nekaj posebnega! Kako stična, vglajena, pa je le eleganca in ljubkost v njej.

Poklonila nama je zaton, lep in poln skrivnosti. Počutila sva se kakor v veličastni cerkvi. Še smeh bi bil skrunitev, beseda bi glasno odjeknila. Prav za žrelom med Skuto in Grintovcem je legalo Sonce v posteljo Zemlje. Kako svet obred! In od njegovega škrlatnega prazničnega oblčila je peljala skozi vsako sedlo, čez vsak greben neotipljiva cesta, široka in ravna. Megle so jo podpirale s tolstimi hrbti, obteženimi s sivomodrikasto barvo. Čez vse obzorje, od severa do juga je bila položena nesluteno dragocena modra preproga. Na njej so ležali veliki biseri: Snežnik, Triglav in njegovi. Biseri našega sveta. In so žareli, kakor je žarelo Sonce.

Nad Planjavo pa je stala Luna s svojimi pravljicami in vdano čakala, da vrže pramene svojih las čez to svetišče — Zemljo.

Samo eno zamerim kuhinji iz Jermanovih vrat. Za golo obljubo svežega kruha, ki ni kruh postala, sva jim poklonila prve jutranje ure v ponižnem čakanju. Šele okrog osmih sva dvignila »sidro« in prazne malhe in prav po turško jezna krenila proti Turski gori. Bili pa smo tisti dan zares trije: Majda, otrplost njenih nog in moja malenkost. Treba je bilo krepko mazati z bonbončki in dobro voljo in poceni lažmi »vsak čas bomo tam«... Sicer pa, da boš prav razumel: Majda je svojo »mašino« še zmerom obvladala, le da je tokrat bolj težko vžigala. In če si pameten, izkušen, boš že razumel. Jaz sem tudi. In Turska gora k sreči tudi.

No, ker tokrat res nismo hiteli, sem utegnil razmišljati vse sorte. Na primer o imenu najine prve »tarče«. Ali izvira od »ture«? No, prava tura to, od Vrat do tod. To še sprehod ni. Ali pa je ime od Turkov? Tistih starih, slavnih? Temu bi se rajši podal. Če drugega ne, sem opazil nekaj sodov za smodnik, skozi enega sva celo plezala in Majda bi skoraj v njem ostala, s tako imenitnim hladom je bil natočen. Potem pa naježene škrbine v Kotličih — zares prava turška bojna zastava (če smem verjeti zgodovinarjem). In tudi žival je tam okrog tako hrabra, da dveh gamsov ne s kamnom, ne s svojo toliko čislano »štimo« nisem prepodil. (Aha, pa sem se ti spet zatožil, da sem divjad vznemirjal!)

Kaj bi ti pridigal o teh rečeh. Nazadnje me bo kdo še preresno razumel, pa sprožil polemiko in žolčne nalive o tem, kako moj pes nima prav. Ne, pravim ti rajši, da je Turska gora na ono stran prav lepo položna in da je to pravzaprav zelo kavalirsko do Majdinih razdraženih kolen. Sicer pa si moraš misliti še krepko sonce, da je skoraj še v tem hribovskem svetu prah, in iz žlebov, ki se privrtajo iz logarske strani, take tuleče vetrove, da dobiš še na laseh kurjo polt. Tam nekje je bila rahlo, prav rahlo, da bi ne kvarila prvobitnosti narave, naslikana markacija, ki

je najbrž nekam držala, a ne vem kam. Tam je bil tudi snežnik, v katerem sem napolnil čutaro in izpraznil živce in kmalu za tem je bil ob naši poti kažipot, ki je kazal na Rinke. O seveda, na Rinke pa že! Na svidenje, draga sestra, na Skuti, če nič prej. In sem jo popihal. Zdaj sva se pravzaprav oba utrjala: moj pes — fantazija in njegov gospodar. Joj, kako je pes stregel svojemu gospodarju. Kaj vse sta skupaj sfantazirala na tisti divji jagi vsevprek, od vršička do vršička. Vidiš, priznam, da se ne spoznam. Toda pravijo, da je Rink več. To pa se je tudi meni zdelo. Pravijo tudi, da je ena izmed njih Koroška, ena Štajerska in kakšne neki še. Jaz sem si stvar kar po svoje prikrojil. Priskrbel sem si samo eno: Štajersko. Veš, tisto sem si izbral, ki se radovedno steguje najdlje, najgloblje nad Logarsko. Saj veš, po zelenju se ji toži, ko je pa štajerska.

No, preplezala sva z mojim psom vse tiste robove, potem sva se pa pognal po najkrajši poti naravnost na Skuto. In med potjo sva se še pogovarjala, češ, morda celo prehitiva Majdo. Ko pa sva bila že čisto na vrhu, sem ugotovil, da me je ta moja pasja mrcina krepko potegnila. Sedela sva — že spet na neki Rinki. Tisto, kar je bilo prej Grintovec, je moralo zato postati Skuta, tisto, kar je bila prej Kočna, je postalo zdaj Grintovec, Kočno je moral pa od tod samo moj pes videti. Jav, kako bi ga tedaj zmlatil, ko bi ne bil moj! Sedel sem čisto ob pamet na tej »Skuti«. »Ej, pje, pa si le še zmerom kozlè«, me je potolažil očka, ki sploh zna tolažiti.

Tako sem furijal čez kamenje nazaj na pot kot Trdoglav, ko je Marjético lovil.

Pred vstopom v Skuto sem si pa le dal sape. Srce sem imel v grlu in pred očmi mi je kar migotalo. Očka me je ozmerjal, moj pes se je pa čisto potuhnil. Pa ne za dolgo. Kajti pot na Skuto je najlepša pot v Kamniških. Saj mi priznaš, kajne? In tudi to, da bi takih moglo in moralo biti več, pa bi bile gore še mikavnejše. No, na Skuto je že telovadba, skromna, a prijetna. In gora zato tudi sama napravi mogočnejši vtis. Med potjo sem srečal družbo, ki je lezla navzdol. Neka planinka povpraša: »Je veliko klinov na poti?« »Veliko.« »Torej se je treba bati?« »I glej jo, saj zato so vendar klini, da se ni treba bati!« In sem bil dobre volje, ker menda sem ji s tem klinom res strah izbil.

Majda je čakala prav na vrhu. Nagledala se je že. Bila je videti vesela, kot da sem jo narahlo presenetil, ko sem spet tu. Tam nekje med Rinkami je bojda slišala neko kamenje grmeti. Eh, ženske salamen-ske, kajne, očka? Za take kosti še moj pes ne zgrabi.

Veš, Skuto si bom sploh ohranil v spominu. Morda mi od vseh sosed v Kamniških najbolj ugaja. Morda je najbolj samosvoja, najbolj Gora. In še njene poglede na avstrijsko stran si bom zapomnil. Tako mila zemljica je tisto onkraj mejnikov. Tako čisto po naše je izklesana, tako domača — pa le ni naš dom. In še žejo si bom zapomnil. Začela se je na Skuti, ne bom pozabil. Podričala sva se po Štruca navzdol. Štruca? Moj pes je vohal: Zakaj? Spodaj na Podih je pa pet planincev na ves glas kričalo in kričalo, kakor da se sklicujejo čez sedem gora. Rekel sem si, da jih bom pošteno oštel. Ali mi morajo takole kaliti gorski mir? Toda, saj v resnici sploh niso kričali. Le pogovarjali so se in fantastična, kar grozljiva akustika je njihove glasove napihovala. Povprašali so naju, ali nisva šla mimo razpotja, ki ga iščejo. Odgovarjava, da ne, se obrneva in moj pes je tako glasno zalajal, da so še neznanci nekako prisluhnili. Zares, poglej no, tale Štruca je pa res štruca. Pa še dobro kvašena! »O ti prmejdu«, se je očka počohal pod klobukom: »Al jo viš, da je res?«

Do tod je bilo vse v redu. Razen žeje seveda. Toda poslej je začelo Majdi presedati, da še ni Kokrskega sedla. Zastonj sem ji obljubljal pol ure hoda, ko sem slutil celo uro. Njej se je zdelo, da hodi že dve uri, ko se še ena ni iztekla. Midva z Grintovcem (dva prava skupaj, kaj?) sva se že nekam mrščila. No, ko sem kmalu za tem izvohal vodico, je bilo pa spet bolje in na sedlo sva prinesla kar preveč polna sodčka.

Kokrsko sedlo je lepa reč, kaj bi ti govoril o tem. A lepa reč je tudi vzdušje, s kakršnim je oskrbnik napolnil bajto. Kar tako: Aha, si prišel, no prav — kot da si prišel domov. Ta vedri Petovijčan ti kar poskoči, za njim pa žena opravi vse, kar se je njemu izmuznilo. Tukaj nam je dobro biti!

Spet je zažarel Triglav za Storžičem, spet je luna nad Kamniško Bistrico poprijemala vodstvo nad zemljico. Tedaj stopi oskrbnik predme: »Si fant od fare?« »Sem.« »Tak skoči tja v Kalški vrh, pa pomagaj nekim ženskam, ki omagujejo.«

Res sem jih našel, pilepljene na skale in precej obupane kakih dvajset minut od doma. Bila ti je prava veselica! Stare gospe in priletni gospodje, vsak s svojo sprehajalno palico (namesto cepina, kali), vsak z nahrbtnikom, ki ga teži, z nogami, ki trepečejo in s strahom pred temo. Poiskal sem najstarejšo in vžgal v njej toliko korenjaštva, da mi še svojega nahrbtnika ni privoščila. No, teh sem si tudi tako dosti nabral. Treba je bilo te drage goste pripeljati s klinov, potlej je šlo laže. Toda moram ti povedati, da sem se lepo nasmejaj tej odpravi. Za boglonaj so mi pa prekleli in preozmerjali vse moje ljube gore, češ, da vse vkup niso vredne ene same Kozare planine. K sreči sem na Kozari že bil, kot veš, pa sem se lahko smejal. Seveda so mi potem v koči prav po obrtniško (in obrtniki so tudi bili) vsiljevali denar. In gorje, ko bi bil kaj sprejel. V koči smo imeli člana Gorske straže, ta bi me že ovil!

*

Jutrna bistrina se je že precej skazila. Zrak se je bil preutrudil od večnega sonca. Toda nič ne de. Pred nama je le še en dan. Le še Kočna in Grintovec. Najprej na Kočno!

Svarili so naju, da je pot slabo zaznamovana. Toda po pravici povedano, jaz jim nisem mogel verjeti. Saj ima vendar Češko kočo na eni in Cojzovo na drugi strani! Kako da bi ne bilo vse, kot je treba. Sicer pa naju ni strah. Samo dve Kočni sta; eno izmed njiju najdeva, ni vrag.

Začelo se je prav lepo: S potjo na Grintovec. Tam nekje je potlej križpot in na križpotu raste planinka. Kaj govori? Da so planinci res planinci, pa ji prizanašajo? Ali pa, da žive duše ne žene od tod na Kočno? Jaz ti pravim, to drugo ima več resnice v sebi. Začetek je bil še lep. Prav ob tleh Grintovca naju je peljala senčna pot. Onstran celega veletoka meli, na nizkem grebenu, je pa žarel rdeči bivak, da naju je kar magnetiziral. Prav želel sem si, da bi naju pot zanesla tja gor. Pa ne! Zamotala se je med pesek in začela mrkati. Majda je robantila — in imela je prav, jaz pa sem spustil svojega kužo, da je, čeprav nekam omahovaje, vohal zveličavno smer in pot. Zares ni lahko izbirati med tolikimi sledovi poti, ki so skoraj vse kozje, le ena je — ali pa bi morala biti — markirana. Saj ne bom več ozmerjal, rečem ti pa, da nisem bil prav nič zadovoljen.

Sukala sva se v velikem lijaku, ki je bil zvrhoma zasut s peskom. Prav res, ne vem, ali sem že kdaj naletel na toliko kamenja. Moj pes je začel, kaj bo, če bo čez stoletja ali tisočletja vseh naših gor le še en sam kup peska. Ali bodo potem ljudje sploh še vedeli, kaj je lepo? Viš, take

in podobne mi je klatil, da bi nama sredi med Kočno in Grintovcem še dolgčas ne postalo. In pri vsem tem je tudi kar dobro vohal. Pripeljal naju je na tisto pot prav na rezilu grebena, ki drži od Češke na kraljevski Grintavec. Tam se nekje — tokrat že bolj krščansko — odcepi pot, ki drži do Kočne. In gre pod — rekel bi — Malo Štrucu ali pa vsaj: pod Kolačem. Spravi se na rob sklede, prav ozek, in se nekje tako stisne h Kolaču, da moreš le še po trebuhu pod njim. Saj si že hodil tam, ne zameri, da ti tako klepetam. A že zaradi tega prizora je vredno riniti na Kočno. Kako sem se nasmejal, prijatelj moj, naši Majdi. In kako mi je ona zvrhano vrnila! Vsa jeza se je posušila — saj sonca je bilo dosti za to. Na vrhu, sva rekla, bova poležala in se sončila. Seveda, v mislih sva imela tako mizo, kakršna je Kočna iz Ljubljane, da bi na njej lahko zidal celo mestno četrt. Pa res ni tako, saj ti veš, da ne. Če imaš zadnjico na vrhu, so tvoja stopala že precej pod njim (ali pa vsaj moja, ker so na dolgih nogah). Zares si kakor na bajonetu. In s tega bajoneta se lepo, lepo razgledaš proti Kokrski in jezerski dolinici in pokoketiraš s samotnim kapucinom Storžcem. Midva sva mu na primer obljubila poseben obisk in tudi očka je obljubil, da gre z nama. Kaj bi ne!

Bile so tiste ure silovite pripeke, da moraš imeti v hribih trdno voljo (in to sva imela) in polno čutaro (te pa nisva več imela). Ko sva že bila na poti proti Grintovcu, sva s svojimi cunjami naredila nekakšno zavetje, pa odprla ribjo konservo. Toda ribe so bile kuhane in pečene, kruh pa je postal spet vroč kot ob svojem rojstvu, žeja pa taka, da bi vriskal — ko bi ne imel presuhega grla tudi za to. Kaj bi dal tisti mah, ko bi se požirek žganja, ki sva ga še nosila s seboj, izpremenil v vodo.

Preden se začne pravi Grintovec, je moja fantazija kar na lepem presunljivo zacvilila. Smejal se boš, a le poslušaj. Poznaš Denya Keya? No, Grintovec riše na melišče, ki pada proti Jezerskemu, s svojo senco velikanski profil tega smešneža. No ja, kdor ne verjame, pa naj gre gledat sam!

To boš pa verjel, da je krepko pihalo z one strani. Vseh vrst asociacije je delalo mimogrede: šelesteče, šumeče, grmeče, tuleče — pa tudi mrazeče. In ... Toda ne, obljubil sem Majdi, da ti ne povem, kako mi je tam nekje obtičala na majavi vrvi, prepričana, da jo vsaka sapica odpihnje. »Kaj se smejiš, pomagaj mi rajši, dokler je še čas!« Pa ne, saj ti ne smem povedati — lahko ti je žal!

Rajši bom zatožil sebe samega: Vse do vrha Grintovca nisem mislil na nič drugega, le še na vodo. In blizu nekje pod vrhom sem kake četrte ure hlastaje lizal mokro skalo. Če si že kdaj bil spodobno žejen v hribih, me boš še pomiloval.

Vidiš, sicer je pa že to, da naju je Grintovec že drugič, od druge strani povabil na »pirovanje« — kraljevska poteza. Drugo, kar kaže na kraljevsko kri, je to, da je Grintovec edini moški med vso kolonijo kamniških gora. Tretje ... Tretje pa vidiš, ko si na vrhu. Ne, zares je kraljevski. Vse ima pod seboj, vse mu je na očeh. Očka je tokrat prvič zavzdihnil »Al' smo ga?!« In tudi to je pomenilo priznanje. Samo megle, megle in koprene so nama ponižno svetovale, naj greva zdaj kar lepo domov, ker oni si ne morejo več kaj.

Na vrh je priskakljala ljubka gospa, skoraj jo je kap od veselja, da je na vrhu. Joj, moj mož ne bo verjel, moj mož je rekel ... Tako je čebljala vso pot navzdol, da smo izvedeli res vse o tem možu, ki jo je spodaj pričakal v zasedi in ki se — o ta neroda — ni hotel nič kaj čuditi.

Bila je sobota in nabralo se nas je za tri Cojzove koče. A oče oskrbnik nas je vse zložil k spanju. On to zna!

*

Nedeljsko dopoldne. Sonce je komaj še zmagovalo na nebu. Planince so že davno sprejele gore na svoje potrpežljive hrbte. Slednjič sva se poslovila še midva in nizala drobne serpentince pod sedlom. Oskrbnik pa se je široko razkoračil, da si mu skozi noge videl košček neba, in je dolgo, veselo vlekel na svoj praznični meh. Vriski so odmevali in polke so podžigale korak ...

Tam nekje v bistriških gozdech je naš očka zagodel v brke: »Aaaaaah, rada bi šla tja v zeleni gaj, aaaaaaaah, rada bi tam jagodice brala ...« In kadar mu ta čudna, žuboreča pesmica privre, mu privre iz srca. Takrat vedi, da smo vsi krog njega veseli in da nam je lepo!

Ob razcvetenih jutrih me kličejo k oknu. Pozdravljam jih in jih občudujem. Svetle, krasne, vabeče znanke.

VZGOJITELJEM-PLANINCEM

Bolj kakor kdaj prej se bodo vsule spomladi in poleti množice naših lepote žejnih ljudi, posebno šolska in delavska mladina v prebujajočo se naravo! Milijoni in milijoni najnežnejših in najlepših bitij Slovenije, cvetice, so že v naprej obsojene na smrt, še preden bodo dosegle svoj življenjski cilj. Uvele in pohojene bodo končale svoje kratko življenje na stezah, na kolodvorih, v vročih vagonih, na umazanih smetiščih. Ne samo, da moramo kot moderni ljudje priznati cveticam, da so živa, občutljiva bitja, priznati moramo tudi, da pri nas počenjamo z najlepšim okraskom naše dolinske in planinske narave nekulturno, ne nesodobno, celo nesocialno, ker s tem uničevanjem cvetic ne privoščimo tistim, ki prihajajo za nami v naravo, in tistim, ki bodo naši nasledniki, da bi se enako veselili prečudne lepote cvetic kakor mi.

Zato je prav zadnji čas, da vsaj vzgojitelji letos sklenemo:

1. da na izletih ne bomo niti sami niti tisti, ki bodo šli z nami, torej predvsem mladina, trgali cvetic;
2. da bomo na šolskih konferencah pozvali ves zbor učiteljev in profesorjev, da se bodo na vseh ekskurzijah in izletih vsi udeleženci brezpogojno vzdržali trganja cvetic;
3. da bodo vplivali kjer koli je mogoče, da bi tudi vodje raznih sindikalnih izletov prepovedovali in s prepričevanjem pregovarjali udeležence, da je nesmiselno ubijati nežna bitja, ki jih bodo morali kakor človeške mrtvece v najkrajšem času odstraniti iz svojega doma.

Da se letos ne bomo srečavali niti na potih niti na kolodvorih z mladino, ki ima šopke cvetic v rokah!

Nastopimo složno! V slogi je moč in vsaj med mladino bomo uspeli! Hvaležna nam bo domovina in zanamci, ki jim bomo zapustili nepokvarjeno naravo! —

Pavel Kunaver



Pogled na Matterhorn z Zermatta

Foto C. Debeljak

Med snegom in viharjem na Monte Rosi

CIRIL DEBELJAK

Zadnji žar zahajajočega sonca je izrisal ostro silhueto najlepše evropske gore Matterhorna. Grebeni so bleščali, tih gorski svet je ležal pred nami, odet v led in sneg od grebena Nordend pa vse do ostre piramide Weissborna. Skoraj preveč tih in tajinstven se nam je zdel. Morda zato, ker nihče ni upal izreči glasne besede, mi in stotero drugih, ki so stali pod vrhovi, čakali na doživetja in mislili na doživeto, misel je govorila in izdajala, česar jezik ni premogel. Z Lyskama je zasikal kamen, preskočil moreno in izginil v eni od hladnih ledeniških žrel.

Pred kočo Monte Rosa smo obujali spomine na pretekle ure, na slab začetek naših načrtov v švicarskih Alpah. Prvi pozdrav visokogorja in ljudi v njem je bil klavern, za nas težko razumljiv in zato smo stali tu, ko je v koči že zadnje poleglo na pograde, in mislili... ali je mogoče!

Ves čas sestopa z Rotenborna, ko nas je izločila gorska železnica na ledenik, se je sukal nad našimi glavami rdečepisan helikopter. Kaj hoče ta kačji pastir v teh višinah, nam je postalo razumljivo šele v koči po dveurnem preskakovanju razpok in poklin ledenika. Nabito polna kočica nas je sprejela, kot da bi že ves dan čakali na naš prihod. Na progradu skupnega ležišča sta ležala brez moči in eden brez zavesti, dva avstrijska alpinista, žrtvi ledeniške razpoke iz prejšnjega dne. Kompliciran zlom noge in notranje poškodbe. Oba brez nujnejših obvez, plazme in drugega,



Prvi od obeh ponesrečencev je že varno spravljen v kabini helikopterja, Dušan pa tiplje eno od polomljenih reber
Foto C. Debeljak

sta čakala ob edini pomoči dr. Tominška na transport celih 18 ur do našega prihoda. Čas, ki ga pri nas dve uri nad železniško postajo nikdar ne bomo dosegli ob težko ponesrečenem, pa čeprav brez helikopterjev in stoletne tradicije reševalne službe, armade poklicnih vodnikov, lavinskih psov in radijskih oddajnikov. Z rokami, pa čeprav na deskah ali na macesnovih vejah bi oba ponesrečenca pri nas v tem času prišla z vsakega vrha ali najtežje stene na varna tla. Oskrbnik te kočje je bil celo himalajec. Tak, ki mirno gleda na smrt ponesrečenega, suče svoj radijski oddajnik in zmigne z rameni: Ni zveze z dolino. Opravičil se je s tem, vsaj zase in večino v koči, za nas nikdar. Sedaj je zopet vse mirno, pozabljeno, samo roke se nam zdijo tako čudno dolge in težke od nošnje in prekladanj obeh revežev po granitnih ploščah in razpokah.

Vrhovi so tonili v mrak drug za drugim, ugašal je dan, enak vsem ostalim, onemu včeraj in tistemu, ki pride. Dan za dnem in tako stoletja, kot da se ni nič zgodilo, ko da ni nas, ki hočemo vladati naravi, drobni črvički, spreminjati svet in premikati gore. Tu pa smo tihi, skromni.

V ropolni temi smo tipali po stopnicah v zgornje prostore in poiskali koticček med spečimi sostanovalci. Kratka je noč v teh hribih. Ob enih so zaropotali klini in težke okovanke po macesnovem podu, dva Münchencana sta izginila v noč. Ko bi vedela takrat, da ju ne bo več nazaj... in ko bi slutili ostali z nami vred, kakšen dan vstaja, bi pogleli brez skrbi kot odrešeni nazaj na svoje pgrade.

V dolgi koloni, s čukci v rokah, smo lezli po peščenem zasipu ledenika proti snegovom Monte Rose. Skoraj zadnji smo zapustili kočjo. Pred nami

dvajset navez vseh narodnosti, zadaj pa vodnik s svojim parom. Nikamor se mu ni mudilo, poznal je pot na pamet, predvsem pa zahrbtnost razpok in plazovite koticke pod zadnjim grebenom. Mislil si je pač, če koga odnese, naj zastonjkarje.

Tempo se nam je zdel prepočasen. Stane je ves čas brundal, da s takšno hojo ne pridemo ta teden na vrh. Dušan je molčal in stiskal zobe. Ob vsakem preskoku ga je zaskalelo v prsih, saj je prejšnji dan na svojih rebrih občutil jeklenotrde robove ledeniške razpoke, k sreči plitke in nedolžne. Takrat smo ostali trije komaj zadržali ponesrečenca, da ni zdrsnil z nosil po razritem ledeniku. Bal sem se, da mu bo danes kje pod vrhom zmanjkalo sape. Hitreje smo se zagnali v breg. Druga za drugo so ostajale naveze za nami in končno smo slišali pred seboj samo še avstrijsko, mlade fante, ki so pravkar dosegli prvi snežni plato.

Čudno svetlo so blestele zvezde, zrak je komaj dosegal ničlo. Ob prehodu na sneg se nam je udrlo do gležnjev. Namesto pričakovane poledice in hoje z derezami bi skoraj potrebovali krplje. Slutili smo, da z vremenom nekaj ni v redu. Čuden šum, neenakomeren, otožen in pojoč, je prihajal z grebenov. Tam se je že začelo.

V pol uri smo dohiteli prvo navezo. Natikali so dereze, odvezovali vrv in nas začudeno gledali, ko smo odbrzeli mimo kar brez vsega tega. Zdelo se nam je neumno razvezovati vrv in natikati nerodno železje po teh še precej položnih snežnih planotah. Že po nekaj korakih smo tudi mi sedli. Zdanilo se je toliko, da smo še pravi čas zagledali tik pred seboj eno od neštetih zelenih razpok Monte Rose. Tanek in dvomljiv mostiček je vezal ostre robove razpoke, ki je izginjala v zeleno temo. Čudno bobnenje je prihajalo iz nje, pomešano z zamolklimi udarci in šumenjem. Ledeniška voda je sto metrov pod nami pela svojo razdiralno pesem. Vrvi so zlezle z nahrbtnika. Stane je nataknil še dereze in nato je šlo v enakomernem tempu, včasih nad zelenimi brezni, tipaje, včasih v skoku zmeraj bliže v sivino skritih granitnih stebrov in streh na greben. Vsa dolina pod nami, kamor je segel pogled, je tičala v temnih oblakih. Matterhorn je dobil kučmo in podil po svojih rebrih prestrašene meglice. Vrh Monte Rose je izginjal meter za metrom.

Korakali smo brez besed med zameti, ledeniški odlomi in kložami. Sneg je postajal trši, pod čevlji je zacvilil zmrznjen pršič. Tu in tam se je zatrkljal kos ledu po strmini ali pripodil droben, bel slap pršiča. Sedaj smo vedeli, da nad nami ni miru. V kratkih sunkih nas je pozdravil veter na meji štirih tisočev. Greben se je bližal, z vsakim metrom pa je naraščala moč vetra, da smo naposled pod zaledenelim stebrom Dufourspitze le še s težavo stali pokonci. Še sto metrov pod vrhom. Matterhorn je bil že pod nami in pravkar je izginil v neprodinri temi in grozeči snežni zavesi. Daleč za vrhovi, nekje nad Paradisom je votlo zagrmelo, zdelo se je, da se maje ves hrib, ko se je odmev lomil in drobil med širitisočaki.

Kosi ledu so sikali izpod cepina prvega in odskakovali v meglo, ne navzdol, vodoravno jih je nosil veter in marsikateri od njih je oplazil zadnja dva, da sta se skrila pred izstrelki k tlom. Pokonci ni stal nihče več. Počasi, meter za metrom smo lezli k vrhu, vihar je postajal hujši, vendo bolj sunkovit, kot bi nas hotel stresti z grebena svoje varovanke.

Za trenutek je pritisk ponehal, kot bi hotel veter pogledati, če smo še tu, nato pa udaril z dvakratno močjo, enkrat z leve pa zopet z desne strani. Komaj smo se obdržali na sredini, varovali za ogromnimi bloki, zabiti s cepini v sneg in po vseh štirih končno dosegli vrh. O razgledu in užitku s tega mesta nimam kaj napisati. Zviti v klobčič smo čepeli pod



Zadnji del grebenske ture Dufourspitze. Na desni observatorij

Foto C. Debeljak

piramido v grebenu, kjer nam veter ni mogel do živega in žvečili limone. Nekaj metrov poledenele skale, sneg, megla in mi, trije revčki, je bilo vse, kar je ostalo od širnega prostranstva in tako opevanega razgleda na tem vrhu. Moj Leica je brez dela sameval v nahrbtniku.

Po trebuhu smo se vlekli dalje od stolpa do stolpa, levo in desno nekaj sto metrov globine, greben pa brez konca in kraja. Lahko bi obrnili nazaj, toda beseda ni hotela iz ust. Tavalimo v neznano uprti v veter, sekali stopinje, preskakovali škrbine in zajahali tu in tam strmo snežno rez. Končno nam je zmanjkalo tal pod nogami. Slutili smo nekje v megli pred nami sedlo Zumstein, vrh z istim imenom, in daleč nekje zadaj kočo Margherito. V lepem vremenu za uro in pol prijetne plezarije, v tem šundru pa bogve koliko, če jo sploh dosežemo, preden nas zamede in prikroji po svoje kot že stotero drugih.

Sestop v sedlo v megli in vetru (izmerjen tega dne na koči Margheriti s 120 km na uro) je zahteval najtežje delo. Ob vsakem koraku je zapel cepin, vrh izza grebena je zdrknila počasi in zapela v vetru. Prvi je stopil korak nižje... in tako ure in ure. Končno sedlo, skrito pred vetrom, zato pa v meter debelem novem snegu. Za dolžino vrvi ravnega sveta, nato pa zopet navzgor v grebene. Sestop s tega vrha je bil lažji. Sklonjeni daleč naprej smo zagazili v nov sneg na platoju. Popolnoma raven svet na razpolago vetru, snegu in ledenim kosom, ki so bičali v obraz, pred nami komaj štiri sto metrov pa kočica. Zaletavali smo se v slepo. Zdelo se nam je, da minevajo ure, da smo že zdavnaj mimo in prepuščeni viharju in razpokam.

Iz megle se je izluščila siva stena. Obstali smo, nihče ni upal izreči besede, vsem se je zdelo nemogoče, da nam bi sreča končno po toliko urah mraza in negotovosti podala roko.

Vrisk nekje pred nami... z gromkim treskom so udarila vrata ob podboje.

Nekaj iz tečaja

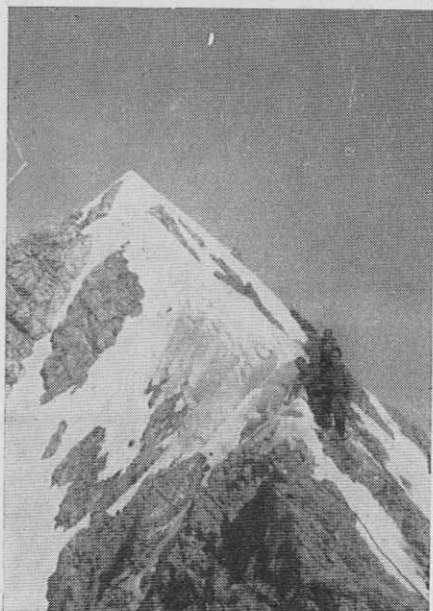
CIRIL DEBELJAK

Čeprav smeri, ki jih bom opisal, ne spadajo med tiste »velike« povojne činitve v ledu in snegu, ne zaslužijo, da bi šle v pozabo. Tako redki so, ki čutijo kljub snegu in mrazu veselje do plezanja, ne glede na težave in vrednosti smeri, da nas že kar imajo skoraj za bele vrane. Upravičeno nekateri dobri plezalci ostajajo v belem raje doma ali smučajo po robeh, ker se zavedajo, da jim manjka nekaj pri tistem kompletu, ki v zimski steni odločuje uspeh in srečen konec. Ne rečem, da je koga od teh strah, vendar se zavedajo, k sreči večina pravi čas in še pod steno, da je lahko vzpon v zasneženi steni tretje stopnje včasih težji od Travnika ali Šit, da tam ni odločilna samo skala in sposobnost, da zlezemo čez previs, temveč mnogo več. In prav vsega, kar lahko srečamo v ledu in snegu, ni kar naenkrat vsega obenem, ampak nam ta svoja orožja stena odkriva po malem, na vsaki turi nekaj. In ko mislimo, da znamo vse in poznamo najtežje, doživimo polom. Gora je udarila na koncu še z nečim, čemur nismo kos. Ne s plazom, požledom, snežno streho nad steno ali mrazom, udarila je z nečim, proti čemur ni obrambe, človek sam ni poznal sebe do kraja — pod steno je navadno spoznanje prepozno. Jemlji, čemur si kos.

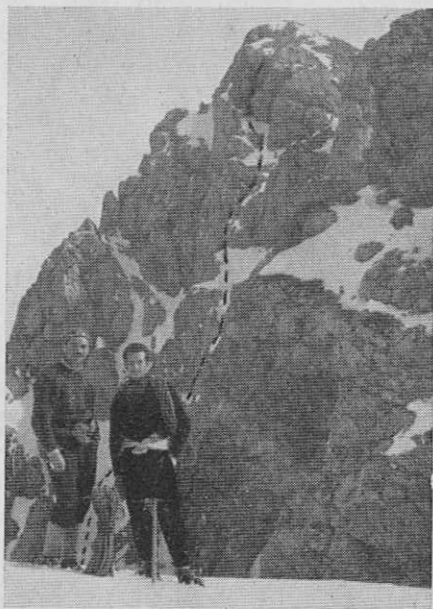
Marsikdaj v teh petnajstih letih je šel kdo predaleč. Tudi sam sem med njimi, imel sem srečo, in tudi večina. Danes se vprašujemo zakaj. Marsikdaj smo šli predaleč zavestno. Še je bil čas za sestop, ko smo spoznali, da so metri nad glavami pretežki, sneg premehak in »bombardje« z vrha pregost za srečen konec, pa smo šli naprej. Najlepši čas slovenskega alpinizma ali bolje, najbolj ploden, je bil takrat, ko se je idealizmu, vsej mladi sili in zagnanosti, pridružilo še nekaj. Daleč nekje je svetila Himalaja, pozneje Andi, nato Pamir in še kaj. Drug za drugim so padali obeti in pričakovanja, mladina je divjala po stenah, nabijala in sekala v led včasih tudi tam, kamor danes ne upa, da se pokaže močna in sposobna. Šla je čez tisto, kar je dovoljeval razum in terjala notranja sila po izživiljanju, lastna želja po doživetjih in lepotah. Ušlo nam je tisto lepo, sanje so ostale sanje, tisoči so hodili tja, države, klubi in celo mesta so pošiljala in še danes pošiljajo odprave v gorstva vseh kontinentov, mi pa smo srečni, če obsedimo v Cinah, pogledamo Mont Blanc ali Wilder Kaiser. Smo mar nesposobni za kaj več, premalo trdni in vzdržljivi, odporni?

Kdo je temu kriv, ne vem. Morda se bojijo tveganja z življenji? Prazna misel. Smo pač ljudje, ki ne plezamo na kronometer, ki nimajo publike in polnih stadionov, brez vpitja za zmagovalca in mojstrskih naslovov. Zato nas torej ni treba. Odprava stane denar, zahteva organizacijo in priprave, ki jih nogometno moštvo ima, če gostuje v Ameriki ali Avstraliji. Toda to moštvo ima denar, ki celo plača igralcu milijone, da ji postavi na razpolago svoje noge.

Ostali smo doma, izgubili upanje, in tako je odpadel tisti drugi del v alpinizmu, ki je pred leti pognal tako visoko, mladina raje plava in igra košarko, ker ve, da bo s treningom, brez nevarnosti, brez izdatkov slej ko prej zagledala prosto pot do najvišjih športnih ciljev, igrala izven naše domovine, dobila priznanje in celo plačilo. Idealisti so plezali in še bodo, plezajo danes in hodijo v hribe, vendar zagon ne dosega več tistega



Kopinškova pot (na levi izstop Herletove smeri)
Foto C. Debeljak



Nemška smer v severozah. steni
(na sliki samo dve tretjini smeri)

kot pred leti. Ne sodite napak. Ne plezamo za potni list, ne za zlato kolajno, toda cilja, ki bi lahko postavil mladi slovenski alpinizem tja, kamor spada, ni več.

Gor in dol po steni Ojstrice

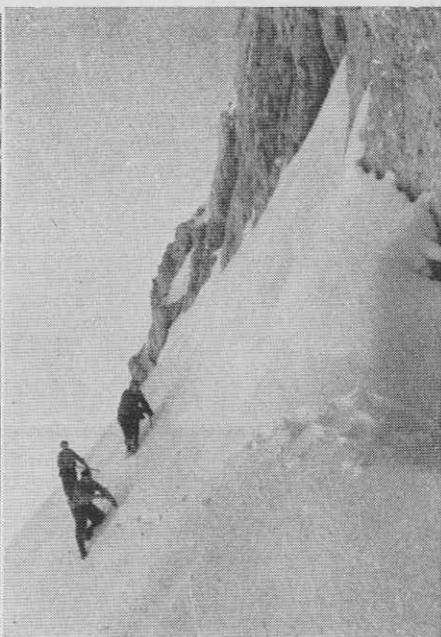
Že pred leti se mi je ob vzponu preko zasnežene zapadne stene Ojstrice porodila misel sestopa po njej. V dobrem snegu prijetna in ne preveč tvegana zadeva, če ti seveda plezanje in hoja z obrazom v prazno ne dela preveč težav.

Na taboru Mariborčanov nam je bila sreča mila. Marec je šel h koncu, sneg je bil trd, grape v zapadni pa zalite kot malokdaj. Podili smo se po grebenih Babe in Planjave, preluknjali Ojstrico z juga in Vršiče, končno pa nekega jutra stali na izstopu Debelakove smeri v zapadni steni. Dolina je ležala v megli in bele kupole so se prav počasi, kot bi se jim nikamor ne mudilo, prerivale, padale in dvigovale, stegnile navzgor proti prvemu soncu in utonile v nič. Prameni so oblikovali severni steber, lezli po grapah in se zavihteli, kot bi jih odbila nevidna sila, zopet nazaj v belo morje. Pet dni že gledamo ta ples. Všeč nam je, ker je pod nami, ker je v mrzlem vse, kar ne zna priti z mrkih dolin.

Previdno sem zasekal prve stopinje v sneg. Bil je trd ko kamen, stopinja varna, le v roke je legala utrujenost. Tri sto metrov strme grape je za nami. Preko globokega snežnega loma zlezemo z vrvjo, nato pa v kratko in krušljivo steno nad kotlom zapadne stene. Spust za spustom, zopet prag in žleb. Še dvesto metrov počez v naklonini 40 stopinj do vstopa v nemško smer, ki se v tem delu izogne moji smeri v severozapadnem stebru. Smo dve sto metrov nad bivakom, od katerega nas loči poševen, strm ozebnik, pravi vstop nemške smeri. Ta del bo pač danes ostal nepreplezan, saj bo dela dovolj v zgornjem, bolj strmem in kopnem



Pod izstopom nemške smeri



Kopinškov plaz pod vrhom Ojstrice
Foto C. Debeljak

delu smeri. S kotla smo zavili v levo pod rdeče žmule stebra, prestopili snežno opast in tako stali pod težkim prestopom v zgornji kotel, ki je poleti suh, toda večno moker in zelen od spolzke alge.

Gledali smo poželjivo v srednji, zasneženi del stene, ki je kljub strmini in odlomom v tem trdem srencu lažji in sigurnejši od krhkega ledu in plošč. Toda tam ne pelje nemška smer. Zapel je klin. Stvar je postajala težka in drug za drugim so lezli v skalo. Dereze so ostale v nahrbtniku brez dela. Led je bil pretenek. Druga naveza je pobirala kline ob napeti vrvi. Bal sem se, da bo dan prekratek. Sestop preko stene nas je zamudil skoraj do poldne, stene pa je še nekaj sto metrov nad nami. K sreči se je svet nad ploščo položil v globoko, od plazov zgajeno grapo. Zopet je zapel cepin. Štel sem stopinje do sto, od tam pa do zadnje stene pod vrhom mi je zmanjkalo volje do štetja in tudi roka je že komaj sukala od znoja mokri držaj. Poleti je izstop najtežji. Dosegli smo ga ob štirih popoldne in ugotovili z zadovoljstvom, da je do dveh tretjin zasnežen in klini pod strešico samujejo globoko nekje pod snegom. Strmina je pozimi zaradi tega večja, toda v zmrzlem snegu nam je šlo delo brez težav od rok. S kladivom v levi in cepinom v desni sem v dveh raztežajih dosegel razčlenjene police pod grebenom.

Sedeli smo in gledali navzdol. Po desetih urah sence se nam je zdel ta prostor pod soncem tako domač, da nas je šele tema in veter s Petkovih njiv pregnal po razjuženem južnem pobočju na Korošico.

Jutro nas je našlo zopet pod steno. Nikamor se ni mudilo. Pred bivačkom, ki šest mesecev v letu samuje in dela družbo samo vetru, smo posedli na bruno in modrovali. O čem? Kar je pač plezalcem najbliže. O domačem in tujem, o stenah in poteh, iskali po Ojstrici preplezano in tisto, kar čaka najboljših. Še je prostora za kaj lepega. Pogled je sledil veliki zajedi in streham v centralnem delu, levemu stebri pod vstopom

v prečko in gladkim platem vzhodnega stebra. Čez par let ali že prej bo stal tu nekdo z železjem in vrvjo in gledal še zadnjič pred težkim bojem iste strehe in žlebove. Tu je mesto za vsakogar. Tudi za one, ki hočejo mir in jim stene že ob pogledu dajo vse, kar pričakujejo od njih, prav tako za tiste, ki zdrve Herletovo v dveh urah in za nameček še obe smeri Dedca. Vsak presoja in ocenjuje sebe in si jemlje v gorah, kar mu prija.

Zakaj živimo samo sto let?

Zasekali smo v sren Kopinškove poti in v potu svojega obraza prikopali do piramide v treh urah.

Moja pot po Makedoniji

TOMAŽ GORAN

I.

OHRIDSKO POLETJE 1957. Ne morem se hvaliti s kakimi turističnimi nameni ali načrti, ko sem odšel v Makedonijo, kajti v neurnih štirih dneh sem se poslovil od doma in civilstva. A ko sem bil že tam, so moji nekdanji zemljepisni fantomi stopili na stvarna tla in — čemu bi zaničeval njihovo magijo!

Kajpak sem sprva planinčil le po zemljevidu in po tranšejah. Štel sem to za pripravljalno dobo in ker je bila dolga, sem bil prepričan, da bo rodila tudi vredne sadove. Pravzaprav jih je nosila že v sebi. Počasi in po malem sem spoznaval deželo in njene ljudi in se počasi »aklimatiziral« na drugačne običaje, drugačno mentaliteto in na kraju tudi na drugačno pojmovanje gornišstva. Bilo bi krivično, shematično in pristransko, ko bi s slovenskim okusom meril estetsko formo Makedonije. Seveda od začetka svoje slovenske in morda preozko gorniške nravi nisem mogel zatajiti.

Zato pa je bil prvi stvarni vtis ta, da je makedonsko-šiptarska-turška nižinska atmosfera močno enolična ali vsaj v nekaj dneh postane taka. Človek iznad nje ne bi nikdar slutil orjaških dvatisočakov, ki jih je zemljepisna znanost enkrat za vselej odkrila kot tako hude konkurente našim domačim goram, če ne bi bilo Triglava, se Slovenci ne bi mogli ponašati z najvišjim jugoslovanskim vrhom. K sreči višina pri gorah ni vse, pri nekaterih še pol ne. To velja — kar sem moral kot šibak ljubitelj vsakovrstne oblike zemeljskega reliefa kmalu občutiti — tudi za makedonske Rodope. Tudi kasneje, ko sem se vrnil s Šare, sem le malo omilil to spoznanje, ne da bi hotel s tem kaliti patetiko makedonskih patriotov, ki verujejo, da jugoslovanski gorniški primat vse bolj prehaja na njihove gore. Kar se vidi iz doline, so ogromne rjave izbokline, dolge, široke, gole, kamenite, da človeka kljub mediteranskemu vplivu zazebe pri srcu, ko pomisli, da bi lahko do nezvesti tekal po tem krutem brezvodnem bregovju, ki se v neskončnost vijuga eno za drugim in se v lahnih spustih preliva v doline-uvale, da še više in še bolj neusmiljeno seže na drugi strani pod razbeljeno nebo. Lahko bi tekal kot v začarani deželi, da bi obrusil noge do kolena, pa še ne bi videl kake velike spremembe in komaj bi se rešil vseobsegajočih sivo-rjavih pleš.

Najprej sem ob zemljevidu burkal skrepenelo zemljepisno fantazijo. Nekoč sem na moč ljubil to znanost, zdaj pa, ko sem ji hotel izvitij njena lastna nekdanja pripovedovanja, se je na mah prelevila v sovražno tujo učenost. Zaman sem si želel sprožiti roko na polico po Melikovo Jugoslavijo ali kak pripraven priročnik. Nič ni pomagalo. Znašel sem se v tujini, ki sem jo moral »odkrivati« z vsem duševnim naporom »prvopristopnika« in tako mi je bila vsaka urica ob zemljevidu prekratka. Videl sem se namreč v vlogi vodje enočlanske ekspedicije in kaj je ekspediciji za uspešno turnejo bolj potrebno kot zanesljiv geograf! Na kraju se sicer vedno izkaže, da ji je bil samo ponižen vodič, češ da je bil smisel in cilj poti vse kaj drugega, toda vsi se zanesejo nanj, če zavodi malo krivo. O tem važnem poslanstvu sem skušal svojega zemljepisca prepričati s kar najtežjo argumentacijo in do neke mere sem uspel. Že pred veliko stensko karto sva doživljala divje, nenasitne pohode, tu pa tam pravcate heroične odisejane in počasi sem mu začel spet zaupati.

»Čujte,« sem rekel kmetu, ko sem po dolgem tavanju v kraškem svetu vendarle stopil na visok preval, »ali imate sploh kako korist od tega bregovja?«

»Nobene,« je odvrnil na kratko. »Če rasto lešniki po senčnih straneh, jih obiramo in prodajamo turistom, to je vse.«

Razbijal je grude na njivi s preprostim lesenim kijem, kakršnega sem tudi sam nekajkrat vihtel. Šinilo mi je na misel, kako neki raste kaka stvar na tej višini brez vode.

»Žanjemo vsako drugo leto,« pravi kmet. »Ob pomladnem dežju hitro zraste in dozori. Če pa ni dežja pomladi, gre vse po zlu. Gnojiti in nama-kati tukaj ne moremo.«

Ilovnate grude niso bile pretrde. V resnici tudi niso ilovnate, temveč iz finega, do mrtvega prežganega drobirja. Vsa dolga rjava njiva sije le za komaj spoznavni odtenek drugače kot lice izumrlega okolja. Vedno žejna, zevajoča rana, ki jo kmet zaman poji s potom svojega čela.

Vedel je, čemu sem prišel. Vsak dan so hodili vojaki na oddaljeno sedlo iznad strelišča. Rad se je pogovarjal. Ko sem mu povedal, od kod sem, mi je zaupal, da bi šel rad v Ameriko. Tuji mamon ga je mamil. Njegov brat je odšel pred davnimi leti, on pa da najbrž ne bo dobil vize, zato bi jo mahnil na lastno pest. Družina pride za njim. Spodaj v dolini pridela stotisoč dinarjev na leto. Res je malo, še desetisoč na mesec ni, davek je malenkosten, saj ga nima s čim plačati. Industrije v kraju ni, a on je še mlad, nekaj čez trideset, močan in sposoben. Tudi bister in dovolj razgledan za blatne vaške razmere, zato se mu duh lovi po svetu in išče.

Toda — ali je to zares treba?! Nekoč vem, da se je vrhniški Klanec gorostasno bohotil do tega zadnjega, sicer toliko znamenitega in privlačnega koticčka domovine. Nioba si je bila zavezala oči, ko bi morala iz lepote kraja odrezati kos kruha svojim otrokom. Ali danes...

Saj je ravno mesto, kjer sva stala, tako lepo. Dolina, rdečkasto-rjava razdrta globel, v kateri leži strelišče, se čez ozek zelen pas vinogradov, koruznih polj in topolov na obrežju izliva v široko jezersko gladino. V njeni zrcalni modrini se ogleduje sivo-zeleni venec naših in albanskih gora, na njenih bregovih tu in tam čepe drobna gnezdeca belih hiš. Na levi se ravno žitorodno ohridsko polje v svojih pisanih barvah zaliva globoko med sivo bregovje, a na njegovem izteku v jezero sestopa z lah-nega brega živahno mestece, nad katerim počivajo razvaline orjaške Samuilove trdnjave.

Za mene samega je bil ta pogled najlepše doživetje tega dne in vsega ohridskega bivanja. Učilo me je iskati naravne lepote ne zgolj v gorništvu, kot sem bil iz domačega kraja vse preveč vajen, ampak v harmoniji celovitega prizora.

Radovednost me je gnala naprej na sleme, od koder sem slutil razgled na Strugo in aerodrom. Razgled v tej deželi pa je stvar, ki si jo človek z lahkim srcem obeta, ker ga zlepa ne skali neurje ali deževje z meglami. Ko bi mi v domačih gorah imeli tako jekleno vreme, bi se naplaničili do preobjesti. — Videl sem, kar sem želel videti, a izza tega dolgo, čez vse obzorje segajočo verigo albanskih gora. Strašna, neskončna divjina, ki sproži v človeku občutek porazne majhnosti in zapuščenosti. Kdaj bi prehodil in pregledal vso to nečloveško gorsko puščavo! Crni Drim se prebija tod skozi, kjer je tu in tam skrita kaka šiptarska vasica, skromen kažipot človeške žilavosti.

In tu je stopil na preizkušnjo zemljepis nekdanjih šolskih let. Znašel sem se namreč čisto sredi divje tujine, hotel bi nekaj vedeti o njej. Ah, zemljepis... Bil je interesanten, a moral sem ga položiti počivat. Saj to je zaslužil. Informiral nas je o tisoč stvareh, vztrajni enciklopedist, ali duše svojega predmeta nam ni dal okusiti. Postal sem bil vitez dlakocepske pedantnosti in stavil sem se v službo njenemu svetemu imenu. Zato me je zbolelo, če je nekdo spregovoril o Škrlatici kot o drugem najvišjem jugoslovanskem vrhu, kajti daleč spodaj na rjavem zemljevidu se je romantični junak Korab stavil ob bok Triglavu itd. ... Zlodjeve lestvice in zlodjeva znanost! Nikdar ni vabila k aktivnemu sodelovanju pri odkrivanju bogastev narave. Ostala je katedrska, vase zaprta. Zdaj sem stal sredi Rodopov, sredi prostranega gorovja, ki kot razjarjeno morje vihra skozi Makedonijo in izganja vse živo raz svoja kruta pobočja in ga utesnjuje v ozke doline in skromne kotline. Kar raste na njem, sta trnje in osat, kot da se ga zares drži svetopisemsko prekletstvo.

Medtem mi je čreda ovac pobegnila čez sedlo. Ugledal sem jih, ko sem bil še visoko in bi zaman tekel proti njim. Tudi ne bi bilo zdravo. Že zjutraj, ko sem srečal nekaj kožuharic, sem hotel eno počehljati, ali čuvaj je tako odločno dvignil glavo in zarežal vame svetle čekane, ki bi jih bilo dovolj za dve polni ogrlici, da me je takoj minila vsakršna »družabnost«. Kako bi jim zdaj dopovedal svojo voljo — še s prazno puško povrhu. »Hajd, teraj dalje! Živele ovčje horde!« Padle so na sedlo kot kobilice z neba in v razvlečenih kolonah kot hunska konjenica drvele iztegnjenih vratov proti prevalu. Vedele so, da me z naglico ukanijo. Zjutraj pač še kar potrpežljivo brusijo zobe po ostrem kamenju, ko pa pride njihova ura, se kot vihra umaknejo domov pred žgočim soncem in nobena sila jih ne zadrži. S pastirjem je tudi kmet netovariško odšel po sprednji strani sedla. Målo ju je skrbelo streljanje v dolini. To bo spet »galame«, ko ju bodo spazili od spodaj z daljnogledom!

Vrnil sem se na široki preval, a tu nisem imel kaj početi. Zato sem sklenil, da če sem ga že enkrat polomil, ne bo prehudo, če ga še drugič. Stopil sem na vršič, ki na ohridski strani čuva sedlo. Nekaj korakov pod vrhom je na dolžini dvajsetih metrov opasan z dvometrsko steno. Zmetal sem obleko in čevlje po vročem kamenju in se šel kobacat po skalah. A ni bilo nobenega mikavnega »problema«, zato sem opustil tudi to in ko potem sploh nisem imel več kaj početi, sem spet razmišljal o zemljepisu. Trirogljata, lepo oblikovana gora na albanski strani jezera, z majceno krpico snega v nedrjih se imenuje Jablanica. Na naši strani čuva jezero dobrohotno debeloglava Galičica. Ob njenem vznožju je

skoraj trideset kilometrov do Sv. Nauma (in sem se obisku tega samostana zato moral odpovedati že a priori), jezero pa je v ravni črti dolgo nekaj manj. Moj oče bi rekel: »Toliko kot od Kranja do Ljubljane«, ker si rad predstavlja tuje dimenzije na domačih tleh; in še dodal bi: »Kakor če bi bil ves gorenjski kot pod vodo.« Torej zelo spoštovanja vreden »ribnik«, ne samo v domačem, tudi v evropskem formatu. Skozi izvotleno kraško Galičico se pretaka voda iz više ležečega Prespanskega jezera v Ohridsko, ki vso svojo odvečno vodo pošilja po Crnem Drimu v Jadran... Neki nemški znanstvenik menda raziskuje življenje v jezeru, drugi mu je pravkar našel najglobljo točko: »300 metara i kusur...« nekje blizu Sv. Nauma, pod najvišjim vrhom Galičice.

Tako sem preživel prvo samostojno dopoldne v ohridskih Rodopih, na nevpadljivi višini okrog tisoč metrov. Skozi razkošno rastoče in rodeče robidje in brinje ter skozi pritlikavo hrastje in lešje, ki se na osojni strani plitke grape skriva pred najbolj jarkim soncem, sem se spustil nazaj med ljudi.

Kasneje smo večkrat vežbali pod Galičico. Kjer se iznad zelenih vinogradov in sadovnjakov vzdignejo prve vzpetine, se odpre prečudovit pogled, za katerega se spleča pretrpeti pol ure hoda, mnogo bolj kot razmišljati o starosti ohridskega »činara«, ki s svojim bolešno izmalichenim votlim deblom zbuja pozornost na majhnem trgu sredi mesteca. Kdor je kot ohridski izletnik opustil sprehod pod Galičico ali ob obali do Górice, mu je lahko pošteno žal. Videl bi bele, stopničasto se dvigajoče hišice v bregu pod varstvom Samuilovih razvalin in cerkve Klimenta Ohridskega, pod njimi valujoče topole, ki s svojim živahno šelestečim zelenjem oblivajo vitke bele stolpe džamij, a pred njimi široko, sproščeno, nebeško modro gladino, ki se v njej ogleduje svetla trirogljata Jablanica, ponosna in svobodna... Škoda le, da je zraven ličnih stilnih hišic, ki so — od blizu pogledano — kot starinska dragotina zaščitene pred porušenjem in prezidavo (zaradi izvešenih nadstropij, ki ustvarjajo strnjene, mediteransko ozke ulice) zadirčno položen ogromen bel kvader, ki se v turističnem jeziku imenuje hotel Palas. Od blizu je k sreči večče zakrit sredi zelenega parka.

Bil sem na gradu, enkrat čisto sam. To je bilo največ, kar sem v prostem času lahko dosegel. Plazil sem se po stezi nad jezerom, se spustil do bizantinske cerkvice sv. Jovana, ki na svoji rdečkasto-rjavi pečini nekako sanja nad prozornim vodovjem, se povzpел skozi koromandijsko bogate gaje ringlojev in mandljevcev do razvalin ter spet prišel iz masivnega rjavega zidovja in se vrnil k Jovanu, da sva skupaj gledala preko neskončne gladine...

Kraj je tak, da se človek ne more otresti tihe otožnosti, neke ključajoče nostalgije... Odšel bi nekam, morda ne ravno nazaj domov, ta hip najraje k davnim dedom, ki so imeli toliko čuta in toliko srca.

Kdo ve, če niso bili nekdani veljaki nekje globoko v duši prav tenkočutni esteti. V njih je gotovo bil glas, ki je razen strateško-političnih in gospodarskih nujnosti skromno prosil, da se postavi grad prav tu in ne malo stran, kjer bi tudi dobro služil, in cerkev na previsno čer, krog katere veslajo čolne moderni ljudje iz hotela ali šotora, ki so prišli okušat bistro, toplo vodo in razmišljati o pradačnih časih, o makedonski slavi pred turškim suženjstvom, o...

(Se nadaljuje)

Spomini o Fruški gori

JOS. WESTER

*Se tega se spominjati de dobro.
Po Vergilu*

Potniku, ki se vozi z železnico ali z avtom po Cesti bratstva in enotnosti po Sremu proti Beogradu, se utruja oko, ko zre ravnino, zgolj ravnino, čeprav še tako skrbno obdelano. Ta enolični pogled otopi našega rojaka, ki mu je oko razvajeno od blagodejne izmene krajinskih prizorov na domači zemlji, kjer se tako pestro čredijo hrib in dol, oranica, košenina in dobrava. Kar zaigra pa mu srce, ko opazi od Vinkovcev dalje, kako se na severnem obzorju iznad plodne ravnine dviga temna valovita proga. Fruška gora je to, podolžen, dokaj razčlenjen gorski hrbet, ki se vleče v daljavi nad 60 kilometrov tja do Sremskih Karlovcev in Čortanovcev, kjer zatone v strugi mogočne Donave. Nima ne ostrega grebena ne strmih vrhov. Po vertikalni formaciji nalikuje našemu Golovcu, po horizontalni razsežnosti pa štajerskemu Pohorju. Našemu rojaku planincu na prvi pogled ne nudi turistično nič mikavnega. Ali vendar! Kdor se Fruški gori spoštljivo približa, kdor na svoje oči spozna njene podanke na južni in severni plati, kdor obišče znamenite manastire ter pregleda zanimivosti njih cerkvá in dragocenosti njih riznic, kdor vzdolž in počez prehodi njeno gozdnato pobočje in vrhove, kdor motri z razglednih postojank obširno ozemlje Srema in rodovitne ravnice Bačke in Banata, ta doživi sijajne prizore, ki se sicer ne dajo primerjati veličastnim alpskim panoramam, a vendar zapuste v do vzletnem gledalcu nepozabne vtiske posebne vrste. Vsaka pokrajina ima pač svoje individualno lice, svoj izraziti značaj. Od doveznosti opazovalca pač zavisi, kako te vtiske doznava ter z njimi bogati niz svojih popotnih doživljajev.

Petkrat v letih 1932 do 1936 me je bila pot zanesla na Fruško goro, da sem jo prehodil v raznih smereh v njeni vzhodni, krajinsko zanimivejši polovici, od glavne vzpetine Crvenega čota do Stražilova in do nje znožja pri Sremskih Karlovcih in Krušedolu. Ker mi je v navadi, da si spotoma pišem beležke o opažanjih in dožitkih — žal nisem fotist, ki si lahko nabere albumček slik — si ob njih branju laglje oživljam spomine, ki bi drugače obledeli ali sploh splahneli. Morda bodo ti spominski zapiski napotili katerega naših rojakov, ki žive v Sremu, v Vojvodini ali v Beogradu samem, ali ki potujejo po teh krajih naše zvezne republike, da obiščejo kdaj to v prirodnem in zgodovinskem pogledu znamenito hribovje, zlasti ker je sedaj tam obilno poskrbljeno za udobno bivanje in odpočivanje. Saj imajo vojvodinska planinska društva na Fruški gori kar tri domove ter nad deset planinskih koč in zavetišč. Vsa pota so dobro zaznamovana z markacijo v raznih barvah. Meni je izborna rabila turistična karta, ki jo je izdalo planinsko društvo v Novem Sadu. Hoja ne nudi nikakih napornih prehodov, turistu ni treba planinske opreme, vendar sem srečaval na teh, rekel bi promenadnih potih izletnike planinarske opremljene v okovancih in s težkimi nahrbtniki. Ravninskemu človeku — sem si mislil — je z vidika relativnosti pohod na Fruško goro že planinska tura, kakor je nam planinskim ljudem izlet v Kamniške planine ali na Pohorje. Zato le blagrujem sremske in vojvodinske domačine, da se morejo iz ravninske enoličnosti povzpeti na sicer skromno, a dovolj raznolično višavje svoje Fruške gore.

1. Vrdnik — Crveni čot (539 m) — Iriški Venac — Krušedol (25. in 26. aprila 1932)

Na povratku iz Beograda sem v Rumi prekinil vožnjo in pohitel v kraj sam, oddaljen dobra 2 kilometra od kolodvora. Ruma je bolj trg, kakor mesto, s široko glavno cesto in z nizkimi ali enonadstropnimi hišami. Obiskal sem še iz Ljubljane mi znano rodbino, ki se je nemalo začudila, da sem se v dvomljivem vremenu namenil na Fruško goro. V Putniku mi je uslužbenec nasvetoval, da naj obiščem čim več manastirov, češ da hranijo bogate zbirke zgodovinske in kulturne vrednosti. V prvem hotelu sem se odtešal s tečnim obedom. Zapisano imam: Dobra juha in bečka šnicla, velika za dve naši porciji — 2 + 12 din! Fijakar, ogrnjen s kožuhom, me je potegnil na kolodvor, da sem se z vlakom odpeljal v 18 km oddaljeni Vrdnik, ki naj bi mi bil izhodišče za gorsko turo.



Razgledni stolp na Crvenem Cotu



Vrdniška kula

Ob 15. uri sem v vznožju Fruške gore stopil na vrdniška tla. Železničar mi je povedal, da dela v tamošnjem rudniku rjavega premoga več rudarjev Slovencev. Mene premogovnik ni zanimal, pač pa bi si rad ogledal sloveči manastir Ravanico. Živahen deček, samostanski muc, mi je dejal, da se menihi »posle ručka još odmaraju«, da pa mi bo on razkazal cerkev in svetinje v njej. Tu so namreč shranjene relikvije kneza Lazarja, padlega na Kosovem l. 1389. Truplo počiva v leseni krsti. Deček mi je pokazal križ, s katerim je knez »pričestil« svojo vojsko, in plašč, v katerem je na bojišču izdihnil, in še neke s srebrom vezene spominke. Spoštljiveje, kakor mi je deček vse to razkazoval, sem jaz motril te »svete moči«. Dobil sem vtis, da so častitljive stvari premalo pietetno shranjene. — V parku sem opazil doprski ženski lik iz bron. To je spomenik prve srbske pesnice Milice Stojadinović — Srpkinje (1830—1878), sodobnice naše pisateljice Josipine Turnogradske (1833—1854). Milica, imenovana »Vrdniška Vila«, je bila doma v Vrdniku, kjer ji je bil oče pravoslavni paroh. —

Čas me je tiral dalje, saj sem želel še pred mrakom dospeti na višinsko točko, na Crveni čot. Odhitel sem proti Jazku, sosednemu manastiru. Poslopje sem našel vse obnovljeno, svetlo popleskano. V cerkvi hranijo krsto s truplom carja Dušana, zadnjega Nemanjića. Rad bi tam spoznal arhimadrita Valerijana Pribičevića, brata nekdanjega prosvetnega ministra Svetozarja. Samostanskemu dečku sem povedal svojo željo. Stekel je me prijaviti ter se vrnil z obvestilom, da naj se potrudim gor v prvo nadstropje. Tu me je bradati svečenik prijazno sprejel in počastil z izborno kapljico iz domačega vinograda. Imel je že drugega gosta za mizo. V razgovoru se nismo dotaknili nobene politične zadeve, le napotkov za nadaljnjo hojo sem ga zaprosil. Naj se držim markacij, je dejal, pa ne bom poti zgrešil, ter mi želel, da bi me ne spremljala »kiša«; do večera da lahko prispem v kočo na Osovlju.

Ker je malce pršilo, sem si ogrnil dežni plašček, seljak pa mi je ponudil kol za popotni »štap«. Steza drži ves čas zložno vkreber. Iz tal so že vzniknili beli in rdeči petelinčki, zeleni teloh, pritlikava zlatica, višnjevi čebulček, bela vijolica, torej slično pomladansko cvetje kakor pri nas. Više gori v bukovem

in cerovem gozdu sem slišal prvo kukavico in pokrakavala sta si dva vrana. Hoja bi bila prijetna, če bi je ne kazilo kislo vreme. Steza po razmočeni puhlici je bila sklizka, zato mi je kar dobro rabil zasilni kol v roki.

Naposled sem le pristopil na teme, na Crveni čot. Polezel sem na piramidasti leseni stolp, nekaj višji, kakor je na našem Boču. Ker se je bilo medtem zvedrilo, sem se s te najvišje fruškogorske postojanke razgledoval proti jugu na posavsko ravnino tja dol do Avale, proti severu pa na Podonavje. S tega viška sem se prepričal, da je Fruška gora zares geološki fenomen v Panonski nižini. Koliko tisočletij je zatonilo v večnost, ko je to hribovje štrlelo še kot osamljen otok iznad širnega Panonskega morja!

Nato pa dol v »konak«, v koč na Osovlju. Malone 100 metrov sem sestopal, da sem stopil v čedno logarsko koč, kjer dobe zavetje tudi planinski izletniki. Edini gost sem bil ta večer, prijazno postrežen in dobro spravljen. Radio je oddajal madžarsko glasbo iz Budimpešte, nemško predavanje z Dunaja, češke popevke iz Prage in petje srbskega zbora iz Beograda — zračno valovanje mednarodne vzajemnosti.

Napočilo je vedro jutro. Brž sem se odpravil na višinsko pot proti Zmajevcu. Ker je bila markacija na razpotjih pomanjkljiva, sem tu in tam malo zabredel, vendar sta mi bili zanesljivi orientacijski točki dobro vidna Vrdnička kula in krošnjato samotno drevo vrh Tatarice. V debelih dveh urah sem dospel na Zmajevac (465 m). Tu je večja koč za dnevne goste, spalnice pa so zraven v Döckerjevi baraki. Imajo električno luč in telefonsko zvezo z Vrdnikom. Razveselilo me je, ko sem videl stene okrašene s slikami iz slovenskih Alp; to so okvirjene priloge Plan. vestnika, ki nazorno izpričujejo bratsko soglasnost v planinstvu. V koči mi je vljudno postregel oskrbnik brat, vojak na dopustu, mitraljezec velocipedskega bataljona. Ni mi mogel prehaliti naših krajev, v katerih je doslej služboval.

Mikalo me je na bližnji Lišajev vrh (490 m), toda urnik tega dne me je tiral dalje; saj sem moral obresti ves kakih 8 km dolgi hrbet Fruške gore, nato pa zaviti dol v Krušedol ter še do večera dospeti v Irig, od koder naj bi me avtobus popeljal nazaj v Rumo.

Hoja proti Vencu je pravo višinsko sprehajališče z lepimi pogledi, ker jih še ni zastiralo brsteče bukovje, cerovje pa je bilo še povsem golo. Zlasti pogledi dol na Srem zbujajo človeku privide iz davne preteklosti. Saj je bil prav Srem važno torišče imperialističnim Rimljanom in izhodišče pohodom proti Daciji in Meziji. Cesar Probus (276—282) sem je bil Sremec. Glavno rimsko taborišče je bilo na mestu sedanje Mitrovice, kjer še mnoge starine na prostem in shranjene v sremskem muzeju, pričajo o pomenu te vojaške postojanke ob veliki cesti, ki je držala iz Akvileje preko Emone, Nevioduna, Siscie dol do Singiduna, današnjega Beograda. Cesar Probus je bil svojim vojakom ukazal, da so močvirja osušili, zemljo napravili plodno, bregove pa zasadili z vinsko trto. Se vedno slovi vino s fruškogorskih gor. Strogi imperator je tu doživel nasilen konec, ko mu je uporno vojaštvo odreklo pokorščino. — Po Sremu je pljuskovalo valovanje selekih se narodov: Avarov, Frankov, Gotov, Lango-bardov. Semkaj so kraj 17. stoletja pribežali po nesrečni kosovski bitki Srbi iz turške Srbije, se tu trajno naselili ter našli svojo drugo domovino. Ustanovili so vrsto manastirov; ob njih so nastali prnjavori, sela samostanskih podložnikov. —

Po eni uri hoje sem dospel na Venac, na križišče velike ceste, ki drži iz Iriga v Novi Sad. Oglasil sem se v logarjevi hiši, se okrepčal s prigrizkom in vinom, nato pa si ogledal veliko državno okrevališče za »grudobolne«, ki sprejme več sto oseb na zdravljenje. Povedali so mi, da je bil prej tu zdravnik upravnik Slovenec dr. Varl in da je že odobren načrt za turistiški hotel, ki ga bodo kmalu začeli graditi.

Nadaljeval sem pot v smeri proti Stražilovu, držečo ves čas po gozdu, a dobro lisano z rdečimi lisami à la Knafelc. Kmalu je bilo treba kreniti desno navzdol, ker sem hotel obiskati še manastira Grgeteg in Krušedol. Ob modri, na češki način lisani markaciji (pravokotne lise) sem v zložni uri dospel do belega manastira Grgeteg. Dva bistra dečka sta mi razkazala lepo prenovljeno cerkev z imenitnim ikonostasom. Napis pove, da je bila cerkev obnovljena l. 1901 pod vodstvom stavbnega svetnika Hermana Boleta; po priimku domnevam, da je bil mož bržčas slovenskega porekla. — Stopil sem še na dvorišče osnovne šole, kjer je čila učiteljica v družbi svoje matere mirila razigrano deco v učnem odmoru. Povedala je, da je doma iz ravnega Banata, a da ji je službovanje tu v hribovitem svetu in med dobrimi ljudmi kar pogodu.

(Se nadaljuje)



JANEZ ČANŽEK
(Ob 25-letnici delovanja)

Letos praznuje znani alpinist Čanžek Janez petindvajsetletnico svojega udejstvovanja v gorah in svojega dela v planinski organizaciji.

Rojen je bil 1. 1917 v Boznu na Tirolskem kot sin železničarja, ki se je po prvi svetovni vojni vrnil v Jugoslavijo. Osnovno šolo je obiskoval v Rimskih toplicah, srednjo šolo pa v Celju. Po končani šoli je šel služiti vojaški rok. Ker je bil že takrat dober planinec in smučar, je bil odrejen v planinski polk. Potem je dobil službo pri železnici.

V planinsko organizacijo se je včlanil 1. 1933 in to v Turistovski klub Skala. V gore je začel zahajati s štirinajstim letom. Prva njegova večja tura je bila na Triglav. Sprva je hodil v gore z Lečnikom iz Celja. Ta se je smrtno ponesrečil na Škrlatici. Pozneje je Janez hodil sam.

Čanžek je bil tudi vztrajen planinski delavec v hrastniškem planinskem društvu, v katerem je bil dolga leta podpredsednik društva. Njegova zasluga je ustanovitev alpinističnega odseka in gorske reševalne postaje v Hrastniku. Oboje je vodil deset let.

Mnogo znanja si je pridobil na raznih alpinističnih in reševalnih tečajih. Mnogo smeri je preplezal v ostenju naših in tujih gora. Ukvarja se tudi z zimsko alpinistiko. Vodil je alpinistične odprave lastnega odseka, vodil razne tečaje in bil učitelj na republiških alpinističnih tečajih. Med mladimi alpinisti je bil zelo priljubljen. Tudi v javnosti se je večkrat pojavil s predavanji ter kratkimi in daljšimi članki o planinstvu in alpinizmu.

Za njegovo plodno delo na planinskem in alpinističnem polju je bil od Centralnega odbora Planinskega saveza Jugoslavije odlikovan s srebrnim častnim znakom.

Drago Zupan

ZAGORJE. MO PD odseka ima 4 skupine, ki so opravile precej izletov v bližnje in oddaljene planine. I. skupina je organizirala 3 izlete na Sv. goro, na Smiaro goro, Kum in na Storžič. II. skupina je obiskala Čemšeniško planino in Ostrež. III. skupina je organizirala izlete na Kum, Kal, Mrzlico, Partizanski vrh, Sv. goro in Čemšeniško planino. IV. skupina pa je priredila izlet na Kriške pode in Pohorje.

ZERJAV. Zelo agilni mladinski odsek je Žerjav in je pokazal svoje delovanje v glavnem v organiziranju izletov. Priredili so veliko število izletov in sicer po večkrat na Smrekovec, Sleme, Raduho, Peco, Uršljo goro, ter po enkrat na Mozirsko, Pohorje, Kamniške planine in Triglav. Vseh izletov se je udeležilo preko 300 članov njihovega odseka. Transverzalo so končali 3 člani. Organizirali so tudi 7 dnevni tabor na Smrekovcu. Njihovi člani so pomagali tudi pri markiranju planinskih poti in pri gradnji kopalnega bazena na Smrekovcu.

PD DOL PRI HRASTNIKU. Društvo se je v preteklem letu v glavnem bavilo z nadaljevanjem gradnje na Goreh. Potrebna finančna sredstva so se še kar nekam po sreči stekala. No, končni obračun pa je pokazal, da so bile potrebe le večje od dohodkov, zaradi česar se je moralo društvo zadolžiti za 550 000 din. Letos nameravajo najeti investicijski kredit v znesku 1 500 000 din. Ta znesek bo poleg njihovih lokalnih sredstev najbrž zadostoval, da bodo dokončali kletne prostore, uredili stanovanje za oskrbnika ter usposobili veliko jedilnico in kuhinjo ter vsaj dvoje sob za prenočišča. Med članstvom so tudi organizirali nabiralno akcijo. Vsa gradbena dela z uspehom vrši društveni gradbeni odbor pod vodstvom tov. Jakopiča.

S takimi uspehi pa se društvo ne more ponášati na ostalih delovnih področjih, razen z mladinskim odsekom, ki je bil tudi zelo marljiv. Organiziral je številne skupinske izlete, predvsem na okoliške vrhove, prav tako pa tudi na Pohorje in Julijce. Udeležil se je tudi raznih tečajev, seminarjev in drugih prireditvev. Na tekmovanju v počastitev dneva mladosti je dosegel 15. mesto. Velik delež pri takoj visoki aktivnosti mladinskega odseka ima »mladinec« Vitko Jurko, ki ta odsek že več let neumorno vodi in ga pravilno usmerja.

PD NOVO MESTO. Delovni polet tega društva je še vedno majhen, temu primerni pa so seveda tudi uspehi. Društvo ne gre v širino in ne čuti potrebe po večjem sodelovanju z mladino. To je pokazal tudi slabo obiskan občni zbor, kakor tudi njegov potek. Razen nekaterih del, ki jih je društvo izvršilo na svoji postojanki v Paderšičevem domu na Gorjancih, v društvnem poročilu ni bilo slišati še o kaki drugi dejavnosti. Na pobudo zastopnika mladine je zbor sklenil, da bo v bodoče posvetil več pažnje vključevanju mladine. Nadalje je sklenil, da bo skušal poskrbeti potrebni material za napeljavo elektrike na postojanko, kar bodo udarniško izvršili člani tamkajšnjega radio-kluba. Poleg tega so sprejeli še nekaj sklepov gospodarskega značaja.

PD TOLMIN. Društvo je lansko leto stopilo v 63. leto, odkar je bila ustanovljena Posoška podružnica SPD in v 13. leto obnove društva po osvoboditvi. Ze vsa ta leta marljivo dela na vseh delovnih področjih, veliko skrb pa posebno v zadnjem času posveča mladini. V primerjavi z letom 1957 je zvišalo število mla-

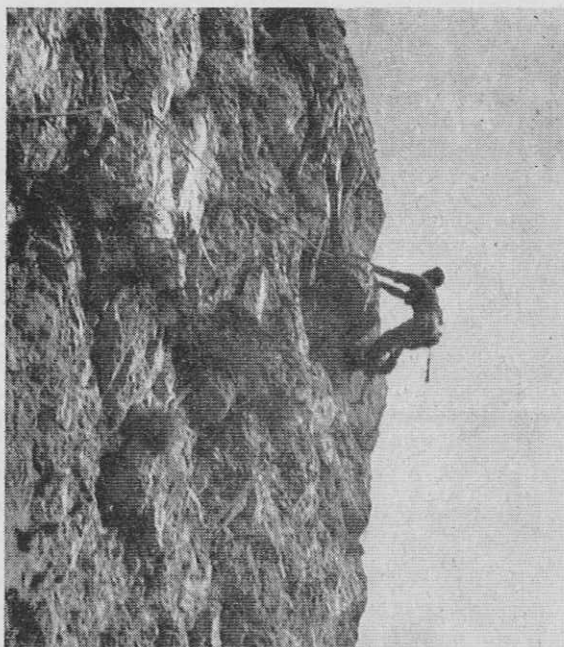


Hrastniški alpinisti

OB DESETLETNICI HRASTNIŠKEGA ALPINIZMA

Vsakdo pozna rudarsko-industrijsko mesto Hrastnik v Zasavju. Tu se delo opravlja ne samo zunaj na zemlji, temveč služi več sto delavcev svoj vsakdanji kruh tudi pod zemljo. Kljub vsakdanjemu težkemu delu je tudi v tem kraju šport zelo razvit. Med najmočnejše športne panoge lahko nedvomno prištevamo planinstvo. Ta panoga športa se je po vojni zelo razširila in tako vključila veliko število hrastniškega prebivalstva v planinsko društvo. Najbolj agilna je bila mladina. Ko so se širom po Sloveniji ustanavljali alpinistični odseki, se je tudi v Hrastniku pojavila misel o alpinizmu. Dolgoletni planinec in alpinist Janez Čanžek je zbral okrog sebe mlade planince ter jih navajal v alpinizem. Sprva je bilo delo zelo težavno, ker ni bilo med njimi več izkušenih alpinistov, toda kmalu so posamezniki pokazali veliko zanimanje do alpinizma in tako postali kmalu samostojni plezalci. Pri delu v alpinističnem odseku je pomagal tudi znani alpinist Kokošinec iz Celja, ki se je pozneje smrtno ponesrečil na Korošici.

Med prve člane od ustanovitve 1. 1949, ki še sedaj sodelujejo v alpinističnem odseku in ki so doprinesli odseku lepe uspehe, prištevamo: Ravnikarja Vilija, Predovnika Rudija, Zupanca Dragota, Platinovška Albina, Bidermana Mirana, Čanžeka



V naših stenah

Janeza. V odseku je še več mladih članov, ki se trudijo, da postanejo dobri in aktivni plezalci.

Alpinisti se tedensko sestajajo na svojih rednih sestankih, kjer obravnavajo razne alpinistične probleme. Izvršenih je bilo več letnih in zimskih tečajev v naših Alpah, vsakoletne plezalne šole, kjer so se mladi alpinisti urili v plezanju in reševanju. Na teh tečajih so predavali naši in tuji alpinisti. Alpinisti so tudi mnogo pomagali planinskemu društvu pri gradnji planinske koče na Kalu in na Prehodavcih ter izvrševali ostala planinska dela. Sami so si uredili planinski lokal za lastne in društvene potrebe. Sodelovali so tudi na raznih tekmovanjih ter si tako osvojili več prvih mest. Najuspešnejši so bili pri tekmovanju vseh alpinističnih odsekov Slovenije za 10. obl. OF, na katerem so zasedli prvo mesto in si osvojili pokal OF. Na tradicionalnem smučarskem tekmovanju iz Mrzlice so ravnotako zasedli prvo mesto. Od PZS so bili večkrat pohvaljeni in so prejeli več diplom za uspešno delo in razvoj alpinizma. Tudi posamezni člani so bili za svoje delo v alpinizmu pohvaljeni in odlikovani.

...šli so v gore, v naše lepe planine, da tam preizkusijo svoje tehnično znanje v plezanju. Radi so šli. Nasmejani in veseli kot pač morajo biti mladi gorniki, so se takoj po težkem dnevnem delu odpravili, ni jim bilo odveč napraviti dolgo pot na Gorenjsko, v Logarsko in Kamnik. Sprva so plezali nižje težavnostne stopnje, pozneje so se podali v težje smeri in danes ne zaostajajo več daleč za vrhunskimi plezalci. Mnogo smeri so preplezali v naših Alpah, v Durmitorju in Prokletijah. Nadalje so spoznavali naš planinski svet z izleti, organizirali so razne pohode poleti in pozimi. Mnogo so se bavili z zimsko alpinistiko.

dincev za 136% in pionirjev za 86%. Ne zadovoljuje pa socialni sestav včlanjenih mladincev, saj pretežni del predstavlja šolska mladina. Delavska in kmečka mladina zavzema še vedno prenižek odstotek. Mladinski odsek vodi samostojno tričlanski odbor, ki je podal na občnem zboru samostojno poročilo. Iz tega sledi, da vključuje 183 mladincev in pionirjev, da je izvršil številne skupinske izlete ter sodeloval pri raznih akcijah, poleg tega pa organiziral tudi samostojna predavanja z barvnimi diapozitivi. Skupno z mladino iz učiteljskega je organiziral skupinski izlet v Tolminske Ravne in na planino Razor (po partizanskih poteh), družbo s TVD Partizan pa izlet na Razor planino, kjer so se udeležili prostovoljnega dela pri adaptaciji njihove postojanke. Pet mladincev je tudi že prehodilo dobršen del transverzalne poti.

Najdelavnejši je bil seveda gradbeni odsek, ki je imel polne roke dela. Skrbeti je moral, da so dela na adaptaciji postojanke kar najhitreje napredovala, pri tem pa tudi gledati, da je postojanka normalno obratovala. Oboje se mu je v polni meri posrečilo. Postojanka je zabeležila rekorden obisk, temu primeren pa je bil tudi finančni rezultat ob zaključku sezone. Postojanko je skrbno vodila v splošno zadovoljnost društva in njenih obiskovalcev vedno iznajdljiva oskrbnica Miroslava Rutar. Poleg postojanke na Razor planini ima društvo še okrepčevalnico v Tolminskih Ravnah. Da pa bi privabili v ta prelepi gorski svet tudi ono mladino, ki se danes bolj zanima za motorizirani šport, se društvo trudi, da bi izboljšali že obstoječo, kakih 5 km dolgo kolovozno pot, ki drži dalje od planine Lom (1056 m), do kamor je speljana že prav dobra cesta. Na ta način bi tudi tem bila dana možnost, da bi se v dobri pol ure

pripeljali prav do postojanke in lahko uživali čisti gorski zrak. Adaptacijska dela so v zaključni fazi in če bo šlo vse po sreči, bodo vsa dela še letos končana. Postojanka bo razpolagala z obilo prostora za skupna ležišča v podstrešju, štirimi sobami v prvem nadstropju in z zasilnimi ležišči na vrhu prizidka, z lepo prostorno obednico v pritličju, s široko vežo in primerno povečano kuhinjo z novim štedilnikom, v prizidku pa bo shramba in klet, pralnica ali kopalnica, stranišča in soba za oskrbnika. Društvo odlično že več let vodi predsednik tov. Janko Fili ob podpori celotnega odbora. Med številnimi sprejetimi sklepi sta najvažnejša sklepa, ki nalagata društvu ustanovitev alpinističnega odseka za Posočje in nadaljnjo tesno sodelovanje s TVD Partizan, ki bo skušal organizirati čim več izletov v gore in na ta način vzbuditi pri mladini smisel za planinstvo.

PD SOLČAVA. Društvo šteje le 74 članov, od katerih je največ mladincev in pionirjev. To število nikakor ne zadošča, če pomislimo, da je njegovo delovno področje Logarska dolina, ki ni znana samo v naši ožji domovini. Društvo se bo moralo zato vsekakor krepko potruditi, da bo zajelo v svoje vrste čim več članstva in poživilo delo na vseh delovnih področjih.

Oskrbuje tri postojanke, t. j. kočo pod Olševo, ki je zabeležila obisk okrog 3000 planincev, dalje kočo pod Ojstrico, ki jo je obiskalo okrog 1500 planincev in kočo v Logarskem kotu, ki jo je otvorilo šele kratek čas pred koncem letne sezone. Postojanka stoji na primerenem prostoru, t. j. na prehodu iz Logarske doline na Okrešelj in bo zelo prav prišla onim planincem in ljubiteljem narave, ki se bolje počutijo v planinskih postojankah kot v hotelih.



Koča na Kalu

Mnogo lepih in zanimivih trenutkov so preživel v naših stenah in včasih tudi zelo resnih. Zlasti jim je ostal v spominu Jalovec, ko so plezali v zimskem času in v hudem mrazu ostali v steni. Srečni nad zmago, veseli in zagorelih obrazov so se vedno vrnili v dolino, kjer jih je zopet čakalo težko delo v jami in tovarnah. Niso se plašili slabega vremena, neviht, snežnih metežev, hudournikov in črne megle, ki večkrat zagrne stene, neustrašeno so se prebijali skozi nameravane smeri. Da ni bilo nesreč, je zasluga izkušenega vodstva ter slehernega plezalca.

In v tujih gorah!

Zelja, videti tudi tuje gore, je gnala mlade alpiniste v avstrijske Alpe. Tako so preplezali lepo število smeri v Visokih Turah in v Gesäuse. Spoznavali so planinski svet tudi onstran meja in preizkusili svojo plezalno sposobnost v njih. Njihova želja je bila stopiti tudi na streho Evrope na Mont Blanc.

Zelimo jim, da bi še naprej želi lepe uspehe v alpinizmu in planinstvu.

Č. J.



V tujih gorah

Foto AO Hrastnik

razgled po svetu

VRSTA PONOVIČEV je bila 1. 1958 tudi v Zapadni in Veliki Cini. Celo »direttissima« v severni steni Velike Cine ima že četrto ponovitev. Ponovila sta jo Švicarja Weber in Schelbert. Tudi Grandes Jorasses so imele goste, kar se le poredkoma zgodi, saj je Pointe Walker imela doslej v svojih pasteh in zasedah komaj 14 navez v 20 letih. 14. naveza so bili Diemberger, Stephan, Raditschnig in Brandler. Tri dni so rabili in dvakrat so morali bivakirati. Od 1. 1952 do 1958 Pointe Walker ni plezal nihče.

ŠTIRJE ALPINISTI NA VSEM SVETU poznajo »tri zadnje probleme« v Alpah: Leo Forstenlechner, Gaston Rebuffat, Kurt Diemberger in Wolfgang Stephan. Eno iz takih poročil razberemo čisto jasno: Pot k afirmaciji v alpinizmu gre samo preko dejanj in to v nepretrganem dogajanju. Nobena generacija ne sme pustiti praznih mest za seboj. Nemška »ofenziva« na šestice in hipertrofija njihovih ekspedicij je zares poučna. Tudi za nas.

JEAN COUZY IN RENÉ DESMAISON sta 5. avgusta 1958 rešila poslednji problem v Mt. Blancu. Preplezala sta 800 m visoko severno steno Pointe Marguerite zapadno od Walkerja oziroma osrednjega stebra. Pred leti je to poizkušal Bonatti, pa brez uspeha.

MARTIN BUSCH, znani funkcionar ÖAV, je avgusta 1958 po težki bolezni umrl. Bil je po poklicu profesor za telovadbo in nemščino v Innsbrucku, po vojni pa šolski inšpektor. V ÖAV je delal kot vodja mladinskih odsekov, po vojni pa je upravljal planinsko imovino neavstrijskih planinskih društev, pri čemer je posebno skrbel za imovino DAV. V zahvalo je DAV poimenoval Samoarhütte v Martin-Busch-Hütte, njega pa za častnega člana, povojna Avstrija pa ga je imenovala za »hofrata« ter s tem potrdila njegovo »avstrijstvo«.

AVSTRIJSKO-SOVJETSKO DRUŠTVO ima športno sekcijo, ki je organizirala zamenjavo med sovjetskimi in avstrijskimi alpinisti. V Avstrijo je prišlo 22 sovjetskih alpinistov, obiskali so Gesäuse, Ennsthalske Alpe, Dachstein, Grossglockner in Lienške Dolomite. V SZ pa je odšlo 20 članov T. V. Naturfreunde pod vodstvom Antona Rapoucha in ÖTK pod vodstvom Hansa Schwande. Nekaj pa je bilo vmes tudi članov ÖAC, torej avstrijske alpinistične elite. Zamenjava se je izvršila na kulturni osnovi in ni imela nobenega političnega značaja. S tem je Avstrija spet dosegla Kavkaz, po 20-letni pavzi.

LUDVIG PURTSCHELLER, veliki alpinist iz prejšnjega stoletja, je takole utemeljeval potrebo po alpinizmu: »Alpinizem nam utegne dati več kot vsa modrost in ves denar na svetu, zdravje, veselje do življenja, moč in telesno prerojenje, ljubezen do narave in človeštva, vztrajnost in čvrstost duha v boju s težavami.«

OSCAR ERICH MEYER, sentimentalni, mistično navdahnjeni pesnik gornških doživetij pa je v gorah najbolj cenil samotno, v kateri se alpinist združi z naravo, da je kakor drevo, bilka, pečina...

Sklenili so, da bodo zaenkrat uredili v koči v Logarskem kotu, ki je zaenkrat še brez prenočišč, vsaj deset zasilnih ležišč ob finančni pomoči PZS in PD Celje, katerega predsednik tov. Tine Orel je tudi sicer obljubil društvu tesno sodelovanje in vzajemno pomoč. Društvo se stalno bori s finančnimi težavami, ker dohodki postojank niso takšni, da bi mogli v nje kaj več investirati. Organiziralo je dvojne predavanj, ki so bila dobro obiskana. Da bi poživili delo v mladinskem odseku, je društvo poslalo dva mladince na desetdnevni seminar, ki ga je organizirala Mladinska komisija pri PZS.

PD GORJE. Društvo je stopilo v jubilejno leto, saj bo praznovalo 29. maja 1959 tridesetletnico svojega obstoja. Za to se je dobro pripravilo in predložilo članstvu lep obračun svojega dela, ki kaže, da je bilo društvo zelo aktivno na vseh področjih, zlasti pa na mladinskem polju. Zelo je dvignilo število svojega članstva, ki šteje danes 599 članov, od teh 314 starejših, 62 mladincev in 223 pionirjev. Samo število pionirjev je dvignilo od prvotnih 11 na 221. V manjših skupinah so obiskali Triglav, Zajezersko dolino, Pokljuko in nižje predele Karavank, pred 1. novembrom pa so se mladi planinci poklonili spominu padlih na Obranci. Konec maja je preko 200 mladincev in pionirjev pod vodstvom starejših organiziralo izlet v Vrata pod severno triglavsko steno. Propagandni odsek je poskrbel za dva lepo uspeša predavanja z barvnimi diapozitivi in dvignil število naročnikov na Planinski Vestnik od prejšnjih 27 na 45. Tudi markacijski odsek je zadovoljivo opravil svojo nalogo, ker je skrbel, da so bila vsa pota na njegovem področju popravljena oziroma očiščena in varna.

Društvo je vzorno skrbelo za svoji postojanki in

to za Dom Planiko pod Triglavom in Tržaško kočo na Doliču. Prvo je obiskalo nad 4500 planincev, drugo pa nekaj nad 4000. Lep rezultat je pokazal tudi finančni zaključek obeh postojank. Oprenilo je obe postojanki z novimi odejami, rjuhami in žimnicami, medtem ko namerava večja popravila, zlasti na Planiki, izvesti s pomočjo sklada za pomoč visokogorskim postojankam, ki je bil formiran pri PZS lansko leto na pobudo tega društva. Kratka doba poslovanja obeh postojank, ki sta odprti letno kvečjemu 3 mesece, pač ne da takih dohodkov, ki bi omogočali popravila.

V odboru še vedno aktivno sodeluje tov. Krišpin Ogris, ki je bil med ustanovitelj tega društva pred 30 leti. Občnega zbora se je udeležilo 165 članov.

PD MENGES. Po sedmih letih obstoja se je društvo kar lepo razvilo. Organizacijsko se je dobro utrdilo, z dograditvijo lastne postojanke Mengeške koče na Gobavici pa si je ustvarilo tudi solidno gospodarsko bazo, ki mu omogoča živahno dejavnost tudi na ostalih delovnih področjih. Vključuje 573 članov, od tega 205 odraslih, 192 mladincev in 176 pionirjev, kar je vsekakor lepa številka, predvsem pa je razveseljivo dejstvo, da v društvu prevladuje mladi rod. Društvo posveča največjo skrb mladini. Mladinski odsek je ustanovilo že leta 1956. V jesenskih in zimskih mesecih so organizirali 8 kvalitativnih predavanj, ki si jih je ogledalo 70 % mladine. Poleg tega so razpisali pismene naloge s planinsko tematiko, najboljši spis pa nagradili s praktičnim darilom. Tekmujejo tudi v čast proslave Dneva mladosti. Udeležili so se mladinskega seminarja, ki ga je organizirala Mladinska komisija pri PZS, sodelovali so pri markiranju

Nekaj vsega tega je gotovo res. In bo vedno bolj res, čim bolj se daljave zaradi prometne tehnike krajšajo. Vrednost samotnega gorskega sveta raste.

ALPSKI MUZEJ V ZERMATTU je dobil 1. 1958 lastno poslopje. Prispevali so različni mecen, med drugimi tudi občina. Dotlej je muzej gostoval v privatni hiši.

FRANCOSKO-ŠVICARSKA EKSPEDICIJA na Grönlandijo je združila 60 raziskovalcev in tehnikov. Vodita jih Francoz P. E. Viktor in André Roch. Ekspedicija nosi naslov: Mednarodna glaciološka ekspedicija na Groenlandijo (1957—1960) (EGIG), ima pa med udeleženci geodete, gravimetre, meteorologe, hidrologe, nivologe in glaciologe sensu stricto. S seboj imajo tudi francosko vojaško letalo Nord-Atlas 2501.

GORSKE BISTRICE, tako poroča profesor Bornand v nekem švicarskem glasilu, utegnejo povzročati težje prebavne motnje zaradi koli-bakterij, ki jih te vode vsebujejo. Profesor tolmači to s tem, ker gorske vode, ki tečejo preko planšarij, niso tako čiste, kakor so videti, ker so onesnažene s kravjeki in podobnim. Nekateri zato bistrico v kozarcu »režejo« z alkoholom. To pa nič ne zaleže, kajti alkohol ubija bakterijo šele po 20 minutah. Pač pa je dobro mešati z alkoholom ledeniško vodo, ki utegne biti sterilna, je pa premrzla.

ZAMENJAVA ALPINISTOV se je leta 1958 prvič izvršila med francoskimi, italijanskimi in angleškimi alpinisti. Angleže je vodil Sir John Hunt, Italijanov je bilo 6, Francozov pa 10, med njimi Pierre Bernard, Paul Gendre, Guido Magnone in Claude Cogan. Rusi bodo prišli v Italijo in Francijo. V Franciji jih bo sprejel in vodil Jean Franco.

HEINI HARRER je ob 20-letnici svojega vzpona preko severne stene Eigerja prišel pogledat v vznožje te stene in pri tem pomagal pri zadnjih metrih sestopanju naveze Noichl—Brandler—Raditschnigg. Raditschnigg je izjavil, da se tako nevarne stene še ni lotil. Pri sestopanju jim je prav prišla vrvc, ki so jo pritrdili na Hinterstoisserjevi prečnici. Vsi Nemci in Avstrijci so nosili čelade, vsi pravijo, da toliko objektivnih nevarnosti ni nikjer drugod v Alpah. Uspeh ni osvojitve stene, marveč »milost«, tako pravijo nekateri. Vsi plezalci iz leta 1958 pravijo, da ne bi vstopili še enkrat.

DIRETTISSIMA V SEVERNI STENI V VELIKI CINI je dejstvo, ki ga ne bo nobeden spravil s sveta. Italijane, ki so si po Comiciju in vrsti znamenitih cortinskih »veveric« in drugih plezalskih navez nekako lastili prvenstvo in plezalski revir v Dolomitih, so morali spet popustiti, to pot Nemcem, o katerih smo že poročali. Nemške naveze, ki so to izvedle, so porabile v direttissimi 180 klinov in 14 svedrovcev, ki so jih zabili v luknje, izdolbene s kamnoseškim svedrom, vendar na roke, ne s kakim aparatom. Stena visi od vstopa do polovice višine za ca. 30 m navzven, kar so izmerili po pomožnih vravicah, ki so v steni za njimi obvisale. Nemci ocenjujejo to direttissimo kot protiutež k zahodni steni Druja v Mont Blancu.

Dietrich Hasse iz Dresdene, eden od udeležencev te senzacionalne plezarije, piše o tem med drugim, da je še kot deček v duhu popravljaj Comicijevo smer in da je o tem najprej govoril z Brandlerjem,

s katerim je 6. jul. 1958 v novo smer tudi vstopil. Hasse spada med begunce iz Vzhodne Nemčije in utemeljuje svoj beg s hrepenenjem po Alpah. V Dolomitih je plezal 1. 1956 južni steber Torre Trieste in tu poiskal direktni izstop, ne da bi se umaknil v prečnico proti izstopnemu kaminu. Isto leto je bil po sili v Comicijevi smeri, v kateri je v eni uri in en četrt pridrvel do »italijanskega bivaka«, ker je šlo za življenje nekega Nemca iz Partenkirchena. »Veverice« so malo prej izpulile kline, po Hasseju zato, ker so hotele preprečiti množično plezarijo in s tem zmanjšati število reševalnih akcij. V obeh teh dveh vzponih se mu je mladostna misel na korekturo Comicija ponovno prebudila.

L. 1957 je Hasse plezal z Voigtom iz Dresdena in ugotovil, da je treba vstopiti desno od italijanskega poskusa in v dveh navezah. Tedaj sta se tam mudila Willi Zeller in Toni Reiter, ki sta prva po »čiščenju« smeri v enem samem dnevu zmogla Comicijevo smer in opravila prvenstveni vzpon v severni steni Paternkofla.

3. avgusta 1957 so prvič vstopili in za dva raztežaja rabili ves dopoldan. Hasse je vodil skoraj ves čas v prostem plezanju. Imeli so s seboj tudi 150 m dolgo in 2 mm debelo perlonsko pomožno vrvico, po kateri so se oskrbovali s hrano iz koče. Ves popoldan je Hasse izdeloval previs po drugem raztežaju in naslednjih 20 m ter zabil prve tri svedroce. Nato so zaspali kakor netopirji na vesnem stojišču. Naslednji dan so začeli z vrvnim manevrom, ki je vse štiri združil, plezanje pa je nato nadaljeval Zeller »tollkühn«. V peti raztežaj jim je vstop omogočil klin, zabiti v previs, ki so ga dosegli z ravbarskimi štengcami. Nato je sledilo prosto plezanje, ki ga je bilo v tej smeri neverjetno veliko. V petem raztežaju so zabili peti svedrovec, pri tem pa je utrpelo škodo njegovo vrtalo, njihov sveder. Več sto udarcev s kladivom ga ni popravilo, in odločili so se, da se spuste pod steno. Bivakirati pa so morali še enkrat, preden so vznožje dosegli. V direttissimi so prišli do črne lise, ki jo imenujejo »koder« (pudel).

Naslednje dni so čakali na naskok. V prvih treh raztežajih so pritrdili vrvi, da bi pridobili na času. Vreme pa ni popustilo. Prišli so jih pogledat štirje asi iz Lecca, poslal jih je Cassin. Hasse in Voigt sta vztrajala v tej živčni vojni do 3. septembra, dokler jih ni sneg pregnal. Mesec za tem se je ubil Willi Zeller v Fleischbanku. Konec avgusta sta prišla še Jörg Lehne in Siegfried Löw, morebiti najuspešnejša mlada nemška naveza (zahodna stena Druja, vzhodna stena Grand Capucina, severo-vzhodna stena Badile, Cima Su Alto, Tofanin steber).

L. 1958 je namesto Voigta vskočil Brandler, zveneče mlado ime. Da bi prišel na okus, ga je Hasse vzel s seboj do tretjega raztežaja. Tu sta pustila nahrbtnik klinov in šotor, nato pa sta se v snežnem metežu spet spustila. Tri dni nato sta prišla Lehne in Löw. 5. julija so vstopili po načelu: Getrennt marschieren, vereint schlagen! Hasse in Brandler sta vstopila en dan prej, Löw in Lehne pa kot rezerva za zgornji del naslednji dan. Pomožne vrvi so imeli 300 m debeline 6 mm, za aprovizacijo in eventualni umik. V nadaljevanju potega raztežaja je Hasse »oplaknil«, kakor pravi govornica naših plezalcev, vendar ne hudo. Tu so morali spet sve-

potov in pri raznih drugih prireditvah, v letnih šolskih počitnicah pa so organizirali taborjenje ob Bohinjskem jezeru s skupno 120 udeleženci, predvsem s šolsko in vajeniško mladino. Od tu so mladinci – razdeljeni po starostnih skupinah – delali izlete na Triglav, k Triglavskim jezerom, na Komno, na Bogatinsko sedlo itd., ali pa uživali prijetne urice kopanja in pohodov okoli jezera. Ob tabornem ognju so mladince in pionirje seznanjali z zgodovino slovenskega planinstva, o hoji v gorah in podobno. Proslavili so tudi 22. julij – dan vstaje, k čemur so povabili tudi mladino iz bližnje okolice. Naj omenimo, da je propagandnemu odseku lansko leto uspelo vključiti v svoje vrste v večjem številu vajeniško mladino, pri čemer mu je šlo zelo na roko vodstvo šole. Pri pohodu ob žici okupirane Ljubljane se je javila na startu tudi ženska ekipa tega društva, ki je zasedla prvo mesto v ženski konkurenci PD. Društvo je ves čas tesno sodelovalo z ostalimi društvi in organizacijami, zlasti pa s TVD Partizan v taborjenju.

Mengeška koča na Gobavici, ki so jo zgradili pred petimi leti, je veskozi aktivna in s svojimi dohodki društvu omogoča finansiranje mladinskih odsekov, izletov, propagande, predavanj itd. Kljub tem visokim izdatkom pa je društvo še vedno našlo potrebna sredstva za izboljšanje same postojanke. Postojanka postaja vedno bolj priljubljena in obiskana.

Občni zbor je z enominutnim molkom počastil spomin pok. člana Ignaca Gorenca, ki je bil nad 50 let član planinske organizacije, nato pa razdelil diplome udeležencem pohoda »Ob žici okupirane Ljubljane«. Na svečan način je bil izročen tudi transverzalni častni znak tov. Pavletu Hribniku za pre-

hojeno planinsko transverzalo. Sledilo je predavanje planinskih filmov.

PD SLOV. KONJICE. Tudi v preteklem letu se je osredotočilo društveno delo predvsem v dokončno izgradnjo razglednega stolpa na Roglji. Žal so v tem letu naleteli pri tem na večje težave kot v času gradnje same. Zaradi pomanjkanja finančnih sredstev niso mogli stolpa minizirati, najhujše pa je bilo to, da jim je revizijska komisija prepovedala uporabo stolpa, dokler ne bodo izvršene določene korekture, ki pa so bile zopet vezane na precejšnja finančna sredstva. Najhujši udarec pa je bil zadan društvu s sodnim nalogo, ki je odredil takojšnje plačilo dolga pri podjetju Metalna, ki je zgradilo stolp. Z največjim trudom so poravnali glavnico dolga, še vedno pa so odprte zamudne obresti, ki znašajo nič manj kot din 140.000. Kljub vsem tem težavam pa društvo ni zanemarjalo ideološke dejavnosti. Sicer v skromnejši obliki, zato pa z uspehom je organiziralo lepo planinsko predavanje in izvedlo nekaj skupinskih izletov z mladinci in pionirji in sicer na dan Dneva mladosti pohod po poti XIV. divizije na Paški Kozjak ter izlete na Konjiško goro in na Pohorje. V manjših skupinah so člani obiskovali tudi Kamniške planine in Julijce, nekaj članov pa je tudi pričelo z obhodom planinske transverzale. Društvo šteje 406 članov, od tega 162 mladincev in 80 pionirjev. Do svojega odhoda na novo službeno mesto je mladinski odsek vodil predsednik društva tov. Lobnik ter je tudi njegova zasluga, da je mladinski odsek tako številen. Po njegovem odhodu je tako v upravnem odboru kot v mladinskem odseku nastala velika vrzel in bo društvo to izgubo težko nadome-

drati za stojišče. Ta dan sta prva dva bivakirala nekako v sredini stene, pred nočjo pa sta večerjala toplo večerjo, ki so jo servirali po vrvi iz kože »Treh Cin«. Tudi zjutraj so jima servirali topel zajtrk. Naslednji raztežaji so šli preko streh in orjaških previsov. Ko je nastopil večer, sta se Hasse in Brandler spet spustila na prostor zadnjega bivaka, kar gotovo ni bilo lahko. Tretji dan je vodila rezervna naveza, Lehne je tu odletel, in pri tem izruval skoraj vse vmesne kline, vendar obstal in izplezal nato najbolj naježeno mesto. Proti večeru so jih prišli ogledovat Italijani z majhnim izvidniškim letalom. Omeniti je treba, da so se v tej višini iz mesta drugega bivaka rešili vsega »balasta«, prejeli pa novo zalogo »kasinčkov«, ki jih je prejšnji dan nabavil Vigl v Cortini. Torej celo podjetje! Ko so dosegli sivi steber nad rumeno steno, so težave popustile. Na mestih IV, V niso več zabijali klinov, namesto njih le sem in tja obesili varovalno zanko. Ves čas je vladala med obema navezama harmonija. Poleg zgoraj omenjenih klinov, so porabili še štiri večje svedrovce za stojišče (Bohrstandhaken) in nekaj lesenih zagozd. Popravek ocenjujejo s VI⁺. Stojišča so skoro vsa prirodna. Brez pomožne vrvi ne priporočajo vstopa. Ponovitev bi bila možna v dveh dnevih. Prvi vzpon je trajal od 6. do 10. julija 1958. Cesare Maestri je Nemce ves čas opazoval, deloma tudi iz letala.

Višina stene je 550 m, torej je povprečno smer terjala na vsake 3 m en klin, ker pa je večji del klinov obtičalo v prvi polovici stene, si lahko mislimo, kakšno lice ima smer. Od 25 raztežajev jih je večina VI⁺.

ČO OJU (8153 m) je eden od himalajskih vrhov, ki je padel v naročje dr. Tichyju, Jöchlerju in Pasangu l. 1953. Leta 1958 se je nanj povzpela neka druga ekspedicija, v kateri se je ponesrečil N. Dar Jayal, vodja himalajskega instituta v Darjeelingu, precej znano indijsko himalaistično ime.

MARCUS SCHMUCK, Buhlov prijatelj in tovariš na zadnjih vzponih, piše, da je Buhl vselej plezal v neverjetnem tempu, kakor da bi mu gorelo za petami. Bil je izredno spreten, močan in vztrajen, in komaj je čakal, da je iz previsa spet prišel do previsa. Pri tej peklenski Buhlovi naglici pa je imel Schmuck vselej vtis absolutne varnosti, solidnosti in eksaktnosti. Bil je mojster skale, z neugnanim veseljem do plezanja. Marcus pripoveduje, da je Buhl doživel med plezalskimi tovariši mnogo razočaranja, kar ni čudno, saj mu je bil marsikdo nevoščljiv. Marcus Schmuck je v Salzburgu izdal knjigo »Broad Peak — Moje ture s Hermannom Buhlom.«

PONOVITEV DIRETTISSIME V VELIKI CINI. Komaj štiri dni po prvem vzponu sta v treh dneh prišla čez Cesare Maestri in Hans Holzer, kmalu nato pa sta jo ponovila še Francoza Jean Couzy in René Desmaison.

EIGER 1958, to je srečna naveza Diemberger in Stephan iz Avstrije. Nekaj dni prej so bili v steni Nemci in Avstrijci — Noichl, Brandler, Raditsch-nigg. Ker je Noichlu kamen raztrgal levo roko, so bivakirali v bližini bivaka, ki ga je uporabila nesrečna naveza iz l. 1957, naslednji dan pa so v deset in pol urah izvedli spuščanje po vrvi vse do vznožja,

kar je spričo ranjenega Noichla fenomenalen čas. Ker je Eiger slavil 20-letnico, pri tem pa tudi 18. smrtno žrtev, se je svet o tem razpisal na vse mogoče čudne načine. Eiger — morilska stena, surova gora, čisto navadna gora, torej neokusne personifikacije, ki z dejanskim stanjem nimajo kaj prida opraviti. Plezalci iz leta 1958 tega niso krivi, nasprotno izkazali so tako lepe alpinistične lastnosti, da jih lahko prištevamo med nasprotnike puhlega in plehkega žurnalpinizma. Ta se bo najbrž težko spravil s sveta, kajti ljudje imajo radi senzacije. Brandler in Raditschnigg sta uspešno navezo Diemberger-Stephan podprla s tem, da sta jo pričakala na vrhu in z njo nedaleč pod vrhom v snežnem metežu bivakirala in ju nato spremljala po najtežji poti v dolino. Reporterji za časnike, radio in televizijo so bili takoj pri šotoru, ki sta ga postavila Diemberger in Stephan. Nek časnik je celo poročal, da sta oba plezalca za intervjuwe in slike zahtevala velike denarje in časnikarje izigrala. Časnikar je to imenoval »profilpinizem«. Kaj bi rekel Whympfer, Kugy! Drug časnikar se začuden vprašuje, ali so tudi med alpinisti ljudje, ki bi se radi proslavili. To vprašanje je s stališča psihologije bedasto in sprenevedasto. Ali naj gredo v steno samo asketi, puščavniki, odljudneži, mizantropi?

VZPENJAČA NA WETTERHORN je 1. 1958 praznovala svojo petdesetletnico. Drži iz Grindelwalda na Eck. L. 1914 so prometne vzpenjače ukinili. Prvi gost na vzpenjači se je smrtno ponesrečil in tako je žičnica ponesrečenko tudi mrtvo pripekljala v dolino. Drugi gost je bil domačin, ki je imel opraviti pri mazanju žice. Tudi temu se je primečila nesreča, ki se pa k sreči ni končala s smrtjo.

LEDENIŠKI PLAZ se je 29. julija 1958 zrušil na severni strani Gspaltenhorna. Kakih 50 000 kubičnih metrov leda je zgrmelo proti planini Kilchb in zaprlo dolino. Trajalo je štiri ure, da je voda našla pot skozi to ledeniško podrtijo. Zračni pritisk je lomil drevje na precejšnjo daljavo.

ATOMSKA FIZIKA je tudi paleologom pomagala s tako imenovano radiokarbonsko metodo, s katero prodirajo znanstveniki v preteklost naše zemlje. Profesor dr. Vries na univerzi v Groningenu je na preiskovalnem materialu z občutljivo »atomska« aparaturu dosegel meritve do 70 000 let in sicer na lignitu. To je nov dokaz za dosedanje slabo podprto trditev, da so v vzhodni Švici živeli ljudje že v poslednji medledeni dobi, ki jo radi karbonske metode postavlja v dobo pred 50 do 60 tisoč leti. Zadnja ledena doba se je potemtakem zaključila nekako pred 10 tisoč leti.

MATTERHORN 1958 — rekord, ne kak hitrostni, marveč množični. 16. avgusta 1958 je bilo na vrhu 150 ljubiteljev gora, na en sam dan. Za tak vrh je to gotovo pomemben rekord in tudi značilen.

ENRICO REY iz znane vodniške družine je lani umrl v La Sax-Courmayeuru v starosti 83 let. 18 let je bil nosač, 22 let vodnik in je bil kot tak po večkrat na vseh vrhovih v montblanškem masivu. Do svojega 77. leta je bil šef vodniške organizacije v dolini Aosta. Vsekakor goram posvečeno življenje.

stilo. V sklopu društva posluje tudi skupina v Vitanju, ki šteje 23 članov. Misel o postavitvi planinskega doma na Roglji so opustili zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, deloma pa tudi zato, ker bo nekaj takega zgradil KONUS. Pač pa bo društvo po svojih močeh podprlo to gradnjo.

PD KOBARID. Dejstvo, da je število članstva pri tem društvu padlo za 28 članov in to predvsem na račun mladincev, dokazuje, da se društvo premalo posveča mladini. To sicer društvo tudi samo ugotavlja v svojem poročilu, kar pa seveda še ni dovolj. Za to so potrebna dejanja. Upamo, da bo društveno poročilo na prihodnjem običnem zboru v tem pogledu zadovoljivejše. Društvo je izvedlo več skupinskih izletov na Stol, na Kuk in na Triglav, poleg tega pa je s pomočjo SZDL organiziralo v juliju skupno z italijanskimi planinci izlet na Mangrt ter v avgustu izlet na Matajur po italijanski strani, pri čemer so obiskali tudi beneške vasi. Trije planirani izleti, med temi en mladinski, so odpadli zaradi slabega vremena. Društvo tesno sodeluje tudi z drugimi organizacijami, predvsem z ZB, s katero vsako leto skupno organizirata obisk partizanskih krajev. V zvezi z odkritjem spomenika Simonu Gregorčiču, ki bo 24. 5. t. l., bo društvo uredilo pot, ki drži k Slapu na Vrsnem, katerega je pesnik tako rad opeval. Z otvoritvijo te poti do slapa, kjer je bila za časa NOB tudi prva pokretna partizanska bolnišnica, naj bi se ohranil spomin na našega velikega pevca in na težke dni, ki jih je preživel naš narod.

Kot predpreteklo leto, so tudi v preteklem letu imeli težave z oskrbnikom Doma na Vrsnem. Postojanka beleži vedno večji obisk, z ureditvijo nove ceste z Vrsnega do Krnskih planin pa bo promet še večji.

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI



*Predajte se športu
in užitkom, ki vam
jih nudi lepa
priroda!*

*Na opreznost nikar
ne pozabite –
riziko pa predajte
zavarovanju!
Zoper nezgode,
za primer smrti
in doživetja
zavaruje:*

Državni zavarovalni zavod

TELEFON: 39-121



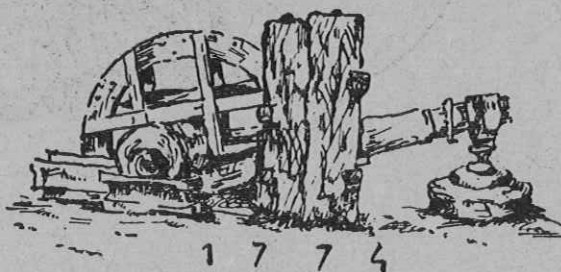
ZASTOPNIKI V VSEH VEČJIH KRAJIH

ŽELEZARNA RAVNE

Tovarna plemenitih jekel

200 LET

IZKUŠENJ IZDELAVE
ŽLAHTNIH JEKEL



Ravne na Koroškem

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon št. 24

Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov

specialne papirje

surovi heliografski
in foto papir

paus papir

kartografski

specialni risalni »Radeče«

papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

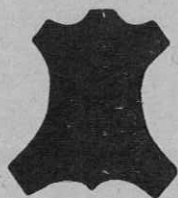
vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku

Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku

v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

tovarna usnja v šošanju



Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dull oks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šoštanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

Tovarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

KARBID

za avtogeno varjenje, razsvetljavo
in acetilensko kemijo

APNENI DUŠIK IN NITROFOSKAL — RUŠE

za gnojenje

FEROKROM SURAFFINE

za jeklarsko industrijo

ELEKTROKORUND

za bruse in brušenje

KISIK IN ACETILEN

za rezanje in varjenje kovin

TALJENI MAGNEZIT

za elektrolizacijo

Brzovjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312,
železniška postaja: Ruše — industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor ⁶⁰⁴⁻¹¹
1-185

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE